

ЈЗУ ЦЕНТАР ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ - СКОПЈЕ
ISHP QENDRA E SHËNDETIT PUBLIK - SHKUP

ул. 3-та Македонска бригада .18 Skopje, tel. 02/3298 667, faks 02/3298 251, www.cph.mk
rr. 3-Brigada e Tretë Maqedonase nr.18 Shkup, tel. 02/3298 667, faks 02/3298 251, www.cph.mk

АНАЛИЗА НА АМБУЛАНТНО- ПОЛИКЛИНИЧКИОТ МОРБИДИТЕТ
ВО 2022 ГОДИНА И АНАЛИТИЧКИ ОСВРТ НА ИСТИОТ ЗА ТРИГОДИШНИОТ
ПЕРИОД (2020-2022 ГОДИНА) НА ПОДРАЧЈЕТО ШТО ГО ПОКРИВА
ЦЕНТАРОТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ - СКОПЈЕ

Скопје, јуни 2023

В.д. ДИРЕКТОР: D-r sci Besim Zeqiri

Раководител на Одделението:

Проф. д-р Валентина Симоновска

Уредник:

Проф.д-р Валентина Симоновска

Автор:

Д-р Билјана Цекова

Дипл. Педагог Магдалена Јованова

Обработка на податоци:

Одделение за социјална медицина

Содржина

1. Вовед

2. Цел на анализата

3. Материјали и метод на работа

4. Резултати и дискусија

4.1. Мрежа на здравствени установи и организациски потенцијал (Скопски регион)

4.2. Вработени во амбулантно поликлиничката дејност

4.3. Регистриран морбидитет во амбулантно-поликлиничката дејност во 2022 година

4.3.1. Регистриран морбидитет во дејноста општа медицина

4.3.2. Регистриран морбидитет во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина

4.3.3. Регистриран морбидитет во дејност здравствена заштита на деца

4.3.4. Регистриран морбидитет во дејноста здравствена заштита на жени

4.3.5 Регистриран морбидитет во дејноста заштита и лекување на устата и забите

4.4. Тригодишна анализа на морбидитетот во амбулантно-поликлиничката дејност (2020-2022 година)

4.4.1 Тригодишна анализа на морбидитетот во дејноста општа медицина

4.4.2 Тригодишна анализа на морбидитетот во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина

4.4.3 Тригодишна анализа на морбидитетот во дејноста здравствена заштита на деца

4.4.4 Тригодишна анализа на морбидитетот во дејноста здравствена заштита на жени

5. Заклучоци

6. Референци

1. Вовед

Здравствената заштита се грижи за подобрување на здравјето на населението преку превенција, третман, дијагноза, подобрување или лекување на повреди, болести и други физички или ментални пореметувања кај луѓето. Во системот на спроведување на здравствената заштита се вклучени и други дејности. Пациентите во примарната здравствена заштита (ПЗЗ) се јавуваат за прв пат поради некој здравствен проблем. Примарната здравствена заштита е клучна компонента на сите здравствени системи со високи перформанси, суштинска основа за **универзално здравствено покривање** и предуслов за исполнување на целите за одржлив развој (1). Тоа е патот кон постигнување добро здравје по пониска цена, преку обезбедување суштински и исплатливи здравствени интервенции, вклучително и промоција на здравје, здравствена заштита на мајки, новороденчиња и деца, задолжителна имунизација и третман еднаков за сите граѓани (2). Како што расте глобалниот товар со незаразните болести во светот, ПЗЗ се појавува како клучна дејност за превенција и координација на доживотно управување со истите. Исто така, ПЗЗ има важна улога во обезбедување основи на јавното здравје, вклучително и одговор на епидемски болести како што беше пандемијата Ковид – 19. Кога успешно се испорачува, ПЗЗ е клучно средство за исполнување на владините и општествени обврски. Проширување на примарната здравствена заштита ја подобрува **правичноста** кога нејзините услуги допираат до ранливите сегменти од населението, ги **намалува** нерационалните услуги на повисоко ниво, со што се **прави заштеда** во економска смисла на здравствениот систем. Од ова произлегува дека добро организирана ПЗЗ значи, заштита која е **достапна** до сите граѓани во физичка, организациска смисла и во смисла на соодветно дисперзирана и опремена заштита (3). Бидејќи услугите за примарна здравствена заштита се обезбедуваат таму каде што луѓето живеат и работат, и бидејќи ПЗЗ се фокусира на здравјето на тоа население, може да одговори на многу детерминанти на здравје што ги поткрепува различните извори на ранливост (4,5). ПЗЗ може да обезбеди финансиска благосостојба на домаќинствата со поттикнување на добро здравје и намалување на ризици од болести кај истите и на сите други членови на семејството, а со тоа и избегнување на потребата за скапа секундарна и терциерна здравствена заштита (6). Во кривки, слабо развиени и сиромашни држави и во региони погодени од конфликти, услугите за овој вид здравствена заштита можат да помогнат да се изгради доверба во здравствениот систем (7). Повеќето докази кои доаѓаат од земјите со повисоки приходи,

покажуваат дека со обезбедување на квалитетни и клучни услуги на најниско соодветно ниво на здравствен систем, може да се намали потребата за непотребни приеми во болница, и да се ограничи несоодветната употреба на одделенијата за итни случаи (8). Кај граѓаните со ниски примања во земјите со среден приход, зголемен број на докази ја покажуваат исплатливоста на многу интервенции кои вообичаено се спроведуваат во ПЗЗ. Врз основа на податоците за здравствената состојба на населението врз база на опис и мерење на поединецот, група или севкупната популација за одредено подрачје или регион може да се предвиди здравствената состојба на населението во целост. Евалуација и мерење на здравствената состојба се прави со стандардни и нормативни методи преку утврдени здравствени индикатори. Еден од начините за мерење на здравствената состојба на населението е и утврдување на морбидитетот во амбулантно - поликлиничката дејност во системот на здравствената заштита. Исто така на овој начин се врши и следење на промената на здравствената состојба, чување и унапредување на здравјето на населението, идентификување на приоритетни здравствени проблеми, унапредување на менаџирањето во здравството и промена на политиката во здравствениот систем во корист на населението.

2. Цел на анализата

Целта на анализата е да го прикаже утврдениот морбидитет и оптовареноста во ординациите на примарната здравствена заштита со тригодишен осврт на анализираните податоци (2020-2022 година).

3. Метод и материјали

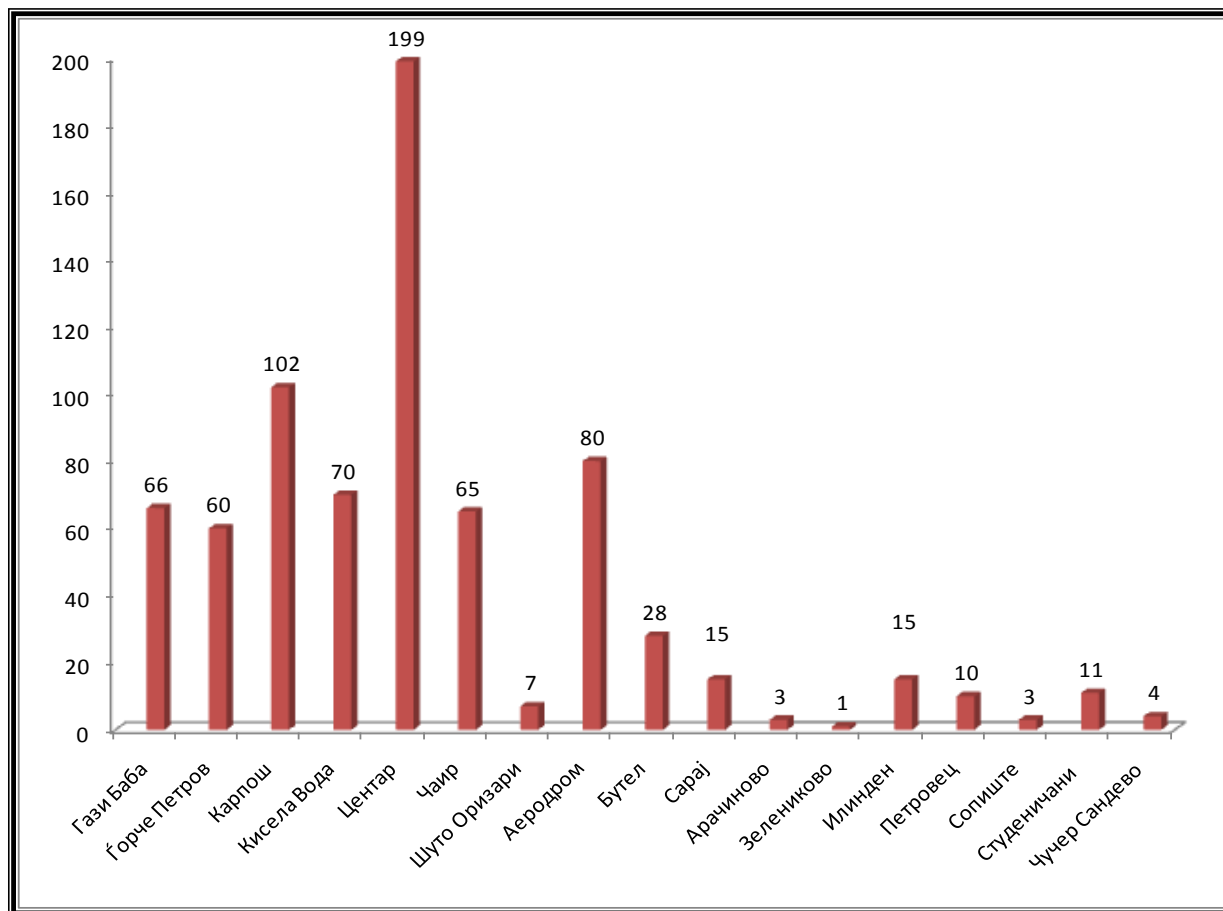
Како материјал за работа користени се стандардни збирни извештајни обрасци пропишани со Законот за евиденции во областа на здравството на Р. Македонија. Применет е дескриптивен и аналитички метод на работа. Податоците се прикажани табеларно и графички со приказ на состојбите според дијагноза, пол и возрасни групи за населението од Скопскиот регион.

4. Резултати и дискусија

4.1. Мрежа на здравствени установи и организациски потенцијал (Скопски регион)

Мрежата на здравствени установи е претставена како збир на здравствени установи кои известиле во едно од четирите тромесечја за 2022 година. Тоа се: ординации по општа медицина, ординации по стоматолошка заштита, ординации по гинекологија и акушерство, специјалистичко – консултативни ординации, поликлиники од примарно и секундарно ниво, ургентен центар, општи болници, специјални болници, заводи, институти и универзитетски институт, Институт за медицина на трудот, Институт за трансфузиологија, Институт за јавно здравје, Центар за јавно здравје и аптеки. Во 2022 година на подрачјето на Скопскиот регион до Центар за јавно здравје – Скопје пристигнале **извештаи од вкупно 739** здравствените установи. Општина **Аеродром** известила со **80** здравствени установи, **Арачиново** со **3**, **Бутел** со **28**, **Центар** со **199**, **Гази Баба** со **66** здравствени установи и **Илинден** со **15**. Општина **Шуто Оризари** доставила извештај од **7** здравствени установи, а општина **Ѓорче Петров** од **60**. Општина **Карпош** од **102** установи, **Кисела Вода** од **70** здравствени установи, **Петровец** од **10** здравствени установи, **Сарај** од **15**. Општина **Сопиште** известила со **3** ординации, општина **Студеничани** со **11** установи. Од соседната општина **Зелениково** пристигнале извештаи од една аптека. Општина **Чаир** доставила извештаи од **65** здравствени установи и **Чучер Сандево** во 2022 година дале известување од **4** здравствени установи (**Графикон 1**).

Графикон 1. Мрежа на здравствени установи во скопскиот регион за 2022 година според видот

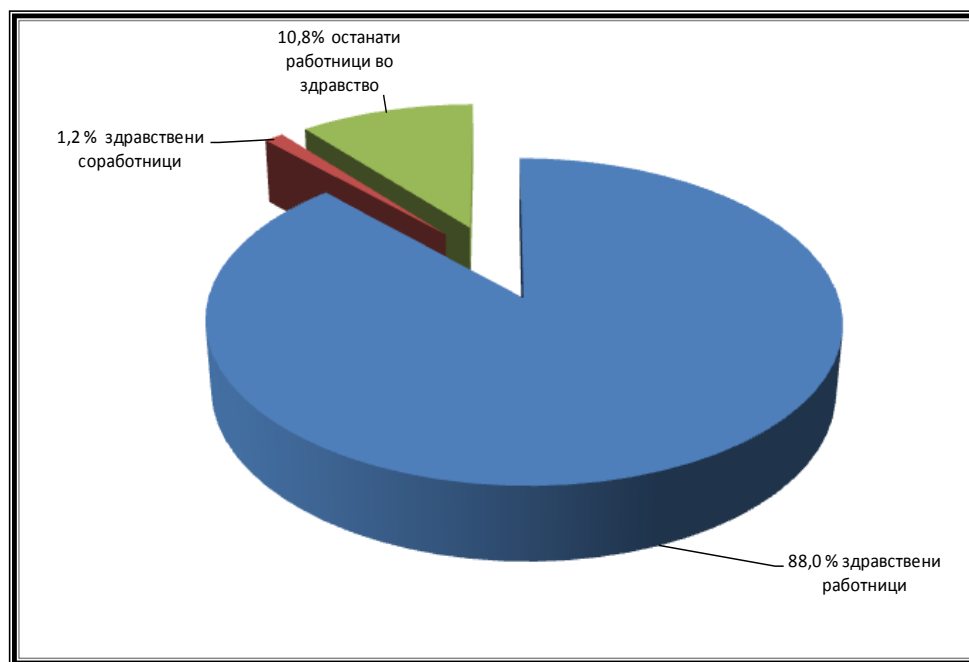

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

4.2. Вработени во амбулантно-поликлиничката дејност

Вкупниот број на вработени во амбулантно-поликлиничката дејност (2323) во структурата на вкупно вработените во здравствениот систем (14177) во Скопскиот регион, учествува со индекс од 16,4% во 2022 година. Од нив, 88,0% биле здравствени работници, 1,2% здравствени соработници и 10,8% останати работници во здравството (Графикон 2).

Графикон 2. Процентуално учество на здравствени работници, здравствени соработници и останати работници во здравството во амбулантно-поликлиничката дејност за 2022 година

Извор на податоци: Центар за јавно здравје– Скопје

4.3. Регистриран морбидитет во амбулантно-поликлиничката дејност во 2022 година

4.3.1 Регистриран морбидитет во дејноста општа медицина

Во текот на 2022 година во утврдениот морбидитет кај населението од 20 и повеќе години, на прво место се болестите на респираторниот систем со вкупно 221196 регистрирани заболувања или 15,6%. Преобладација на оваа група на болести е кај лицата од женски пол со вкупно 136.578 регистрирани заболувања (61,7%), а кај мажите се евидентирани 84.618 заболувања (38,2%).

Табела 1. Процентуално учество на групите болести во вкупно утврдениот морбидитет во дејноста општа медицина за 2022 година

Групи на заболувања-состојби во дејноста општа медицина	Број	Процентуално учество
Одредени инфективни и паразитски болести	50401	3,6
Неоплазми	18679	1,3
Болести на крвта и на крвот. орг. и одред. забол. што го зафаќ. имун. механ.	12386	0,9
Ендокрини, нутритивни и метаболични болести	157740	11,1
Душевни растројства и растројства во обносните	69963	4,9
Болести на нервниот систем	22049	1,6
Болести на окото и на аднексите	29958	2,1
Болести на увото и на мастодиниот изросток	26587	1,9
Болести на циркулаторниот систем	217335	15,3
Болести на респираторниот систем	221196	15,6
Болести на дигестивниот систем	79439	5,6
Болести на кожата и на поткожното ткиво	32663	2,3
Болести на мускулноскелетниот систем и на сврзното ткиво	105807	7,5
Болести на генитоуринарниот систем	73995	5,2
Бременост, породување и пуерпериум	431	0,0
Конгенитални малформации, деформ. и хромозом. ненормалности	469	0,0
Симптоми, знаци и ненорм. кл. и лабор. наоди неklasиф. на др. место	70820	5,0
Повреда, труење и други одредени последици од надворешни причини	20031	1,4
Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби	206236	14,6
Вкупно A00-Z99	1416185	100,0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје– Скопје

Графикон 3. Процентуално учество на групите болести во вкупно утврдениот морбидитет во дејноста општа медицина за 2022 година

Извор на податоци: Центар за јавно здравје - Скопје

Од анализираните податоци во табелата и графиконот следува дека најзастапена категорија на заболување се: **болестите на респираторниот систем (15,6%)**, потоа следуваат **болести на циркулаторен систем (15,3%)** и на трето место се **фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби (14,6%)**. Разликата меѓу болестите на респираторниот и циркулаторниот систем е евидентно мала. Тоа најверојатно се должи на сеуште актуелната пандемииска состојба или последиците од истата. Третото и четвртото место, односно „Контактот со здравствените служби,“ и ендокрини, нутритивни и метаболични болести се состојби кои се различни, но се истовремено актуелни и оваа година како и во изминатите.

Најчесто утврдено заболување во оваа група на болести е акутен фарингит и тонзилит застапен со 37,1%, најзастапен кај возраста 35-44 години. Потоа следат - други акутни горно респираторни инфекции со 16,3% и на трето место е акутниот бронхит и бронхиолит со 13,6%. Оваа преминација на болестите на респираторниот систем во дејноста општа медицина најверојатно се должи на пандемијата и нејзините последици, како и на појавата на атипичните инфекции на респираторниот систем кај населението во 2022 година. Исто така, помладата возрасна група од 35-44 години најчесто се јавила на матичен лекар поради симптоми и проблеми со респираторниот систем и тоа жените почесто во однос на мажите.

Табела 2. Број на утврдени заболувања во категоријата болести на респираторен систем во дејноста општа медицина за 2022 година

Заболувања-состојби	Шифра по МКБ-10	Вкупно		Вкупно	20-24г.		25-34г.		35-44г.		45-54г.		55-64г.		65-74г.		75+г.	
		М	Ж	М+Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж
2																		
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	553508	862677	1416185	5560	7880	57338	89407	83723	134499	95243	160955	111013	176545	122364	184308	78267	109083
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	472344	737605	1209949	4614	6183	46247	69750	65473	105227	77723	133616	97878	156856	109374	166266	71035	99707
Акутен фарингит и акутен тонзилит	J02-J03	32876	49260	82136	852	1141	6940	10583	8021	11884	6223	9848	5164	8044	3880	5539	1796	2221
Акутен ларингит и трахеит	J04	4912	9674	14586	65	95	784	1591	1068	2545	940	1895	890	1749	771	1296	394	503
Други акутни горнореспираторни инфекции	J00-J01, J05-J06	13484	22700	36184	440	517	3010	4741	3482	5910	2595	4782	1957	3525	1333	2329	667	896
Инфлуенца	J10-J11	117	196	313	5	2	26	45	35	56	30	52	14	29	3	10	4	2
Пневмонија	J12-J18	1919	2181	4100	6	8	110	116	225	237	277	330	362	515	513	569	426	406
Акутен бронхит и акутен бронхиолит	J20-J21	11297	18977	30274	155	227	1544	2496	2190	3784	2067	3767	2098	3843	2011	3166	1232	1694
Хроничен синусит	J32	1201	1902	3103	23	20	213	299	296	431	232	438	202	376	163	262	72	76
Други болести на носот и на назалните синуси	J30-J31, J33-J34	5688	10165	15853	93	137	1109	1546	1389	2501	1051	2232	897	1842	771	1444	378	463
Хронична болест на тонзилите и аденоидите	J35	259	346	605	11	15	92	129	68	68	39	57	24	44	16	23	9	10
Други болести на горно респираторниот тракт	J36-J39	273	470	743	4	4	23	39	33	82	47	105	71	120	55	93	40	27
Бронхит, емфизем и други хронични опструктивни пулмонални болести	J40-J44	9180	14334	23514	30	38	360	494	630	1271	1097	2341	2163	3812	2909	4016	1991	2362
Астма	J45-J46	1080	3168	4248	16	26	168	319	269	626	225	751	180	651	159	567	63	228
Бронхиектазија	J47	57	75	132	0	0	2	0	1	1	5	8	11	12	22	32	16	22
Пневмококиоза	J60-J64	4	0	4	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	1	0	0	0
Пневмококиоза придружена со туберкулоза	J65	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Други болести на респираторниот систем	J22, J66-J99	2271	3130	5401	12	21	221	310	333	499	382	622	466	659	509	609	348	410
СУБТОТАЛ - ГЛАВА X	J00-J99	84618	136578	221196	1712	2251	14602	22708	18041	29895	15210	27228	14501	25221	13116	19955	7436	9320

Извор на податоци: Центар за јавно здравје-Скопје

На второ место е групата болести на циркулаторниот систем кои заостануваат во однос на прворангираните болести на респираторниот систем за 1,7%. Од нив на прво место е есенцијалната хипертензија со 78,0%, потоа кардијалните аритмии со 4,47% и на трето место се исхемичните болести на срцето со 3,82%. Сите овие три заболувања имаат 86,3% удел во оваа група на болести на циркулаторниот систем. Ова укажува на тоа дека болестите на срцето и тоа посебно исхемичните заболувања и аритмиите се голем јавно здравствен проблем во нашиот регион. Исто така, тие пациенти со есенцијална хипертензија и обезност се во корелација со појавата на дијабет тип 2 и мозочен удар. Возрасната група во која најчесто се јавуваат е поместена кон помладите и се однесува на 55 и повеќе години, што зборува дека постои слабост во превенирање на ризик факторите за појава на овие болести. Примарната здравствена заштита ориентирана кон заедниците сеуште не може да се каже дека ефективно и ефикасно функционира, доколку се земе во обзир да матичните лекари се првата одбрана на здравствениот систем во земјата. Меѓу првите рангирани состојби кои се причина за посета кај нив се состојби кои се однесуваат на контакт со здравствените служби. Оваа 2022 година сепак не е репрезентативна за коментирање во однос на целосната слика за морбидитет кај населението поради постоечките пандемиски актуелности и секвели, но матичните лекари се тие кои се обврзани да дадат точна работна дијагноза.

Табела 3. Број на утврдени заболувања во категоријата болести на циркулаторен систем во дејноста општа медицина за 2022 година

Заболувања-состојби	Шифра по МКБ-10	Вкупно		Вкупно М+Ж	20-24г.		25-34г.		35-44г.		45-54г.		55-64г.		65-74г.		75+г.		
		М	Ж		М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
2																			
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	553508	862677	1416185	5560	7880	57338	89407	83723	134499	95243	160955	111013	176545	122364	184308	78267	109083	
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	472344	737605	1209949	4614	6183	46247	69750	65473	105227	77723	133616	97878	156856	109374	166266	71035	99707	
Акутна ревматична треска	I00-I02	3	22	25	0	0	0	2	0	0	0	2	0	15	1	3	2	0	
Хронична ревматична срцева болест	I05-I09	27	51	78	0	0	2	2	1	0	2	7	10	12	2	16	10	14	
Есенцијална (примарна) хипертензија	I10	65749	103833	169582	24	20	715	873	3490	4204	9376	14230	16663	26398	21389	34917	14092	23191	
Други хипертензивни болести	I11-I15	92	76	168	0	0	1	1	3	2	9	9	31	17	24	29	24	18	
Акутен миокарден инфаркт	I21-I22	716	204	920	0	0	11	0	33	11	179	24	229	69	190	63	74	37	
Други исхемични болести на срцето	I20,I23-I25	5179	3135	8314	2	2	33	36	196	123	804	331	1536	802	1702	1108	906	733	
Пулмонална емболија	I26	170	150	320	0	0	7	6	29	20	36	11	54	39	30	47	14	27	
Заболување на спроводливоста и кардијални аритмии	I44-I49	4366	5359	9725	3	19	85	208	163	397	357	553	777	799	1485	1593	1496	1790	
Срцева слабост	I50	938	933	1871	0	0	5	4	18	13	61	41	205	130	325	299	324	446	
Други срцеви болести	I27-I43,I51-I52	1440	1532	2972	2	1	35	44	62	51	136	98	294	240	415	453	496	645	
Интракранијално крвавење	I60-I62	120	125	245	0	1	3	4	4	3	17	16	42	39	36	43	18	19	
Церебрален инфаркт	I63	1079	772	1851	0	0	16	6	40	22	96	76	302	140	357	253	268	275	
Шлог, неозначен како хеморагичен или инфаркт	I64	166	130	296	0	0	2	0	1	6	11	8	52	19	66	46	34	51	
Други цереброваскуларни болести	I65-I69	2189	1667	3856	0	0	17	13	27	26	205	130	579	344	865	619	496	535	
Атеросклероза	I70	729	395	1124	0	0	2	2	21	12	48	38	221	88	294	152	143	103	
Други периферни васкуларни болести	I73	613	754	1367	4	2	11	27	33	70	59	134	156	135	201	225	149	161	
Артериска емболија и тромбоза	I74	112	87	199	0	0	0	2	3	17	8	7	31	18	51	31	19	12	
Други болести на артерии, артериоли и капилари	I71-I72,I77-I79	455	243	698	0	1	11	10	21	19	44	55	150	50	149	71	80	37	
Флебит, тромбофлебит, венска емболија и тромбоза	I80-I82	2221	4090	6311	4	11	69	270	216	462	309	594	483	818	656	1140	484	795	
Варикозни вени на долните екстремитети	I83	1126	2634	3760	0	3	63	215	130	447	218	423	219	520	274	650	222	376	
Хемороиди	I84	996	903	1899	12	9	170	132	241	200	218	185	159	155	133	160	63	62	
Други болести на циркулаторниот систем	I85-I99	587	1167	1754	10	10	80	201	83	204	101	194	102	211	116	212	95	135	
СУБТОТАЛ- ГЛАВА IX	I00-I99	89073	128262	217335	61	79	1338	2058	4815	6309	12294	17166	22295	31058	28761	42130	19509	29462	

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Во третата група на состојби и болести најчесто застапена е субкатегијата „лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување,, со 69,8%, на второ место се „лица во контакт со здравствените служби поради други причини,, со 11,5% и на трето место се „лицата во контакт со службите заради специјален скрининг преглед за инфективни и паразитарни болести,, (11,3%).

Ваквата состојба во евиденцијата може да се должи на постоење на лоши докази во службата при поставување на работна дијагноза (добивање на ограничена услуга и нега за тековната состојба или на разгледување на проблем кој сам по себе не е ниту болест, ниту повреда). Втората причина која може да биде причина за појава на висока позиција на овој контакт во листата на утврден морбидитет и состојби кај возрасната популација, била поради зголемен број на потреби кои се однесуваат на услуги од лабораториската дејност (актуелни пандемиски околности) или променет начин на известување и евидентирање (9).

Оваа категорија состојби се користат само кога постојат прилики кога како „дијагнози,, или „проблеми,, се наведени околности што се разликуваат од болест, повреда или надворешна причина. Истите не треба да се применуваат за меѓународна споредба на морбидитет или за примарно шифрирање на морталитет.

Табела 4. Број пациенти кои се јавиле на лекар во групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби во дејноста општа медицина за 2022 година

	шифра по МКБ - 10	Вкупно		Вкупно М+Ж	20-24г.		25-34г.		35-44г.		45-54г.		55-64г.		65-74г.		75+г.	
		М	Ж		М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж
Заболувања и состојби	2	4	5	М+Ж	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	553508	862677	1416185	5560	7880	57338	89407	83723	134499	95243	160955	111013	176545	122364	184308	78267	109083
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	472344	737605	1209949	4614	6183	46247	69750	65473	105227	77723	133616	97878	156856	109374	166266	71035	99707
Преглед на крвен притисок	Z01.3	64	102	166	0	1	4	13	10	17	15	15	12	27	19	15	4	14
Преглед за вработување	Z02.1	3	1	4	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Специјален скрининг преглед за инфективни и паразитски заболувања	Z11	9513	13882	23395	106	126	1619	2242	1892	3033	1642	2753	1687	2680	1759	2209	808	839
Специјален скрининг преглед за неоплазма на желудник	Z12.0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Специјален скрининг преглед за неоплазма на интестинален тракт	Z12.1	8	6	14	0	0	0	0	1	0	1	0	2	1	4	5	0	0
Специјален скрининг преглед за неоплазма на респираторни органи	Z12.2	5	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	1	0
Специјален скрининг преглед за неоплазма на дојка	Z12.3	5	1897	1902	0	6	0	123	0	466	0	521	3	387	0	307	2	87
Специјален скрининг преглед за неоплазма на цервикс	Z12.4	0	2	2	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Специјален скрининг преглед за неоплазма на простатата	Z12.5	5	1	6	0	0	0	0	1	0	1	1	3	0	0	0	0	0
Специјален скрининг преглед за неоплазма на мочен меур	Z12.6	233	338	571	0	0	0	0	97	160	123	165	11	13	1	0	1	0
Специјален скрининг преглед за неоплазма на други места и неозначено	Z12.8,Z12.9	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Специјален скрининг преглед за дијабетес мелитус	Z13.1	1863	2938	4801	0	0	23	32	778	1253	804	1207	122	208	96	162	40	76
Специјален скрининг преглед за кардио-васкуларни пореметувања	Z13.6	1923	2824	4747	0	1	27	21	793	1284	825	1244	135	157	94	72	49	45
Лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување	Z00-Z13	55979	87984	143963	821	1467	8868	15336	13566	20985	12247	18974	8312	13142	7774	11743	4391	6337
Асимптоматски инфективен статус со вирус на хумана имуно дефициенција (ХИВ)	Z21	58	3	61	0	0	25	1	23	0	9	2	1	0	0	0	0	0
Лица со потенцијална опасност по здравјето заради заразни болести	Z20,Z22-Z29	1103	1080	2183	10	2	178	166	266	248	216	261	210	186	159	156	64	61
Нега која вклучува дијализа	Z49	13	10	23	0	0	0	0	3	2	3	4	3	1	1	2	3	1
Лица во контакт со здравствените служби за специфични процедури и здравствена заштита	Z40-Z48,Z50-Z54	310	275	585	1	0	20	24	28	44	37	41	50	41	81	48	93	77
Професионална изложеност на бучава	Z57.0	2	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Професионална изложеност на прашина	Z57.2,Z58.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Професионална изложеност на токсични агенси во земјоделството	Z57.4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Професионална изложеност на токсични агенси во земјоделството	Z57.5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Професионална изложеност на неозначен ризичен фактор	Z57.3,Z57.6-Z57.9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Употреба на тутун	Z72.0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Употреба на алкохол	Z72.1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Употреба на лек	Z72.2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Недостиг на телесно вежбање	Z72.3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Др. проблеми поврзани со стилот на живеење	Z72.4-Z72.9	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Лица во контакт со здравствените служби поради други причини	Z31-Z39,Z55-Z60, Z62-Z65,Z71,Z73- Z79	10075	13727	23802	8	94	325	1697	790	1780	1596	2150	2584	2846	2998	3321	1774	1839
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XXI	Z00-Z99	81164	125072	206236	946	1697	11091	19657	18250	29272	17520	27339	13135	19689	12990	18042	7232	9376

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Стапка на специфичен морбидитет во дејноста општа медицина на подрачјето на Скопскиот регион за 2022 година

Во дејноста општа медицина, во морбидитетот утврден кај населението постаро од 20 години, на прво место се болестите на респираторен систем со вкупна стапка на специфичен морбидитет од 481,8‰, од нив на секои 1.000 жители од машки пол (20 и повеќе години) 382 пати е побаран лекарски преглед-посета заради оваа група на заболувања, додека кај жените зачестеноста е поголема (574,2/1.000 лица од женски пол кои имаат 20 и повеќе години). Најмногу засегната возрастна група е 35-44 години со вкупна стапка од 546,0‰, а во однос на дистрибуцијата по пол истата е повисока кај женската популација и изнесува 674,2‰.

Категоријата J02-J03 е најчесто евидентирана од оваа група на заболувања-состојби, односно станува збор акутен фарингит и акутен тонзилит со учество од 37,1% во вкупно регистрираните J00-J99. Од овие лица 59,9% се жени, а 40,0% мажи. Вкупната стапка на специфичен морбидитет изнесува 178,9‰, но анализирано по пол истата е поголема кај жените со 207,1/1.000 жени од 20 и повеќе години. Возрасната група 35-44 години е најчесто афектирана со учество во вкупниот морбидитет од 226,7‰ и поединечни стапки за мажите (184,6/1.000 мажи на возраст од 35-44 години) и за жените 268,0/1.000 жени на возраст од 35-44 години.

Второто место го делат болестите на циркулаторен систем со оптовареност од 473,4/1.000 жители на возраст 20 и повеќе години, од нив на секои 1.000 лица од машки пол (20-75+ години) има вкупно 402 регистрирани заболувања-состојби на циркулаторен систем, додека кај секои 1.000 жени (20-75+ години) има 539 евидентирани заболувања-состојби. Анализираните податоци покажуваат дека возрасната група 75 и повеќе години има највисока поединечна стапка на специфичен морбидитет од 1312,8‰, со поголема зачестеност кај жените, односно на секои 1000 жени од 75 и повеќе години се регистрирани 1.378 заболувања-состојби на циркулаторен систем, а поединечната стапка кај мажите (75 и повеќе години) изнесува 1.224,6‰. Ова покажува дека сепак оваа патологија почесто ги прати лицата од женскиот пол, наспорти студиите во минатото кои докажуваа дека мажите се тие кои повеќе страдаат од болести на циркулаторниот систем.

Есенцијалната (примарна) хипертензија е најчесто утврдена состојба од оваа група со 78,0% од вкупниот број болести на циркулаторниот систем. Од нив 38,7% се мажи, додека 61,2% се жени. Вкупната стапка на специфичен морбидитет изнесува 369,4‰. Високиот крвен притисок е причина за посета 297 пати на секои 1.000 мажи (20-75 и повеќе години), додека оваа стапка кај жените е поголема и изнесува 436,6‰. Една петина од вкупно евидентираните пациенти со шифра на дијагноза по МКБ-10 (I10X), односно 21,9% припаѓаат на возрасна група од 75 и повеќе години со вкупна стапка на специфичен морбидитет од 999,5‰. Кај секои 1.000 мажи 75 и повеќе години 884 пати е евидентирана хипертензијата како состојба за посета кај матичниот лекар, додека кај женската популација од оваа возрасна група оптовареноста е уште повисока и изнесува 1085,2/1.000 жени 75 и повеќе години.

Групата Z00-Z99 фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби го завземаат третото место со вкупна стапка од 449,2‰, односно анализирано по пол кај мажите изнесува 366,9‰, а кај жените 525,9‰. Највисока поединечна стапка од групата Z00-Z99 имаат лицата на возраст од 35-44 години, односно 541,3‰. 69,8% од вкупно регистрираните од оваа група се токму поради Z00-Z13 (лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување) со стапка од 313,6‰. Процентот на учество е поголем кај жените и изнесува 61,1%, додека кај мажите е 38,8%. Лицата на возрасна категорија 35-44 години имале најголема потреба за да стапат во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување, односно на секои 1.000 лица на возраст од 35-44 години, 393 пати е кодирано со шифра Z00-Z13.

Табела 5.

Стапка на специфичен морбидитет на трите најчести групи на заболувања-состојби и најзапазените категории за секој од субтоталите во дејноста општа медицина за 2022 година																									
Заболувања-состојби	Шифра на дијагноза по МКБ-10	ВКУПНО			20-24г.			25-34г.			35-44г.			45-54г.			55-64г.			65-74г.			75 и повеќе години		
		М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж
Вкупно (I- XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	3084,8	2501,8	3627,1	385,3	312,0	461,8	1849,6	1439,2	2263,4	2485,8	1927,2	3033,1	3085,9	2347,7	3791,3	3952,2	3183,9	4659,2	4792,3	4252,7	5233,2	5022,5	4912,9	5104,3
Вкупно (I- XIX)	A00 - T98	2635,6	2135,0	3101,2	309,5	258,9	362,3	1462,0	1160,8	1765,8	1944,5	1507,1	2373,0	2545,5	1915,8	3147,3	3501,1	2807,2	4139,6	4307,4	3801,3	4720,9	4577,3	4458,9	4665,5
СУБТОТАЛ - ГЛАВА X	J00-J99	481,8	382,5	574,2	113,6	96,1	131,9	470,3	366,5	574,9	546,0	415,3	674,2	511,2	374,9	641,4	545,9	415,9	665,6	516,8	455,8	566,6	449,2	466,8	436,1
Акутен фарингит и акутен тонзилит	J02-J03	178,9	148,6	207,1	57,1	47,8	66,9	220,9	174,2	267,9	226,7	184,6	268,0	193,6	153,4	232,0	181,5	148,1	212,3	147,2	134,8	157,3	107,7	112,7	103,9
Акутен бронхит и акутен бронхиолит	J20-J21	65,9	51,1	79,8	11,0	8,7	13,3	50,9	38,8	63,2	68,1	50,4	85,3	70,3	51,0	88,7	81,7	60,2	101,4	80,9	69,9	89,9	78,4	77,3	79,3
Други акутни горнореспираторни инфекции	J00-J01, J05-J06	78,8	60,9	95,4	27,4	24,7	30,3	97,7	75,6	120,0	107,0	80,2	133,3	88,9	64,0	112,6	75,3	56,1	93,0	57,2	46,3	66,1	41,9	41,9	41,9
СУБТОТАЛ - ГЛАВА IX	I00-I99	473,4	402,6	539,3	4,0	3,4	4,6	42,8	33,6	52,1	126,7	110,8	142,3	354,8	303,0	404,3	733,3	639,4	819,6	1107,8	999,6	1196,2	1312,8	1224,6	1378,6
Есенцијална (примарна) хипертензија	I10	369,4	297,2	436,6	1,3	1,3	1,2	20,0	17,9	22,1	87,6	80,3	94,8	284,3	231,1	335,2	591,8	477,9	696,7	879,9	743,4	991,4	999,5	884,6	1085,2
Заболување на спроводливоста и кардијални аритмии	I44-I49	21,2	19,7	22,5	0,6	0,2	1,1	3,7	2,1	5,3	6,4	3,8	9,0	11,0	8,8	13,0	21,7	22,3	21,1	48,1	51,6	45,2	88,1	93,9	83,8
Други исхемични болести на срцето	I20, I23-I25	18,1	23,4	13,2	0,1	0,1	0,1	0,9	0,8	0,9	3,6	4,5	2,8	13,7	19,8	7,8	32,1	44,1	21,2	43,9	59,2	31,5	43,9	56,9	34,3
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XXI	Z00-Z99	449,2	366,9	525,9	75,8	53,1	99,4	387,5	278,4	497,6	541,3	420,1	660,1	540,3	431,9	644,0	451,1	376,7	519,6	484,9	451,5	512,3	445,2	454,0	438,7
Лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување	Z00-Z13	313,6	253,0	369,9	65,6	46,1	86,0	305,1	222,6	388,2	393,6	312,3	473,2	376,1	301,9	446,9	294,9	238,4	346,8	305,0	270,2	333,4	287,6	275,6	296,5
Лица во контакт со здравствените служби поради други причини	Z31-Z39, Z55-Z60, Z62-Z65, Z71, Z73- Z79	51,8	45,5	57,7	2,9	0,4	5,5	25,5	8,2	43,0	29,3	18,2	40,1	45,1	39,3	50,6	74,6	74,1	75,1	98,7	104,2	94,3	96,9	111,4	86,1
Специјален скрининг преглед за инфективни и паразитски заболувања	Z11	51,0	43,0	58,4	6,7	5,9	7,4	48,7	40,6	56,8	56,1	43,6	68,4	52,9	40,5	64,8	60,0	48,4	70,7	62,0	61,1	62,7	44,2	50,7	39,3

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

4.3.2. Регистриран морбидитет во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младаина

Кај училишните деца и младаина во 2022 година на прво место според бројот на регистрирани заболувања се **болестите на респираторниот систем**. Тие заземаат 39,6% од сите заболувања регистрирани кај оваа возрасна група (Табела 6 и графикон 4).

Табела 6. Процентуално учество на групите болести во вкупно утврдениот морбидитет во здравствена заштита на училишни деца и младаина за 2022 година

Групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младаина	Број	Процентуално учество
Одредени инфективни и паразитски болести	10750	5,2
Неоплазми	610	0,3
Болести на крвта и на крвот. орг. и одред. забол. што го зафаќ. имун. механ.	1528	0,7
Ендокрини, нутритивни и метаболични болести	2204	1,1
Душевни растројства и растројства во обносните	2851	1,4
Болести на нервниот систем	1868	0,9
Болести на окото и на аднексите	4047	2,0
Болести на увото и на мастодиниот израсток	4650	2,3
Болести на циркулаторниот систем	739	0,4
Болести на респираторниот систем	81186	39,6
Болести на дигестивниот систем	7324	3,6
Болести на кожата и на поткожното ткиво	9515	4,6
Болести на мускулноскелетниот систем и на сврзното ткиво	4746	2,3
Болести на генитоуринарниот систем	4070	2,0
Бременост, породување и пуерпериум	58	0,0
Конгенитални малформации, деформ. и хромозом. ненормалности	668	0,3
Симптоми, знаци и ненорм. кл. и лабор. наоди неклассиф. на др. место	15996	7,8
Повреда, труење и други одредени последици од надворешни причини	4438	2,2
Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби	47761	23,3
Вкупно A00-Z99	205009	100,0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Графикон 4. Процентуално учество на групите болести во вкупно утврдениот морбидитет во здравствена заштита на училишни деца и младина за 2022 година

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Групата на респираторни болести која е најзастапена кај учениците со детален преглед на субкатегиите на заболувања е даден на Табела 7.

Табела 7. Број на утврдени заболувања според субкатегија болести на респираторен систем во здравствена заштита на училишни деца и младина за 2022 година

	шифра по МКБ - 10	Вкупно		Вкупно м+ж	до 7 г.		7 - 9 г.		10 - 14 г.		15 - 19 г.		20 - 24 г.	
		м	ж		м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж
2	3	4	5		6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	101851	103158	205009	0	0	27881	24316	35271	30114	23043	26506	15656	22222
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	77614	79634	157248	0	0	21229	19127	26082	22995	17868	20386	12435	17126
Акутен фарингит и акутен тонзилит	J02-J03	22601	22002	44603	0	0	6951	6398	8280	7279	4827	5001	2543	3324
Акутен ларингит и трахеит	J04	2789	2614	5403	0	0	1142	891	1017	860	406	514	224	349
Други акутни горнореспираторни инфекции	J00-J01, J05-J06	7773	7837	15610	0	0	2454	2192	2759	2559	1732	1920	828	1166
Инфлуенца	J10-J11	152	147	299	0	0	26	21	63	59	36	49	27	18
Пневмонија	J12-J18	238	178	416	0	0	100	78	82	47	36	29	20	24
Акутен бронхит и акутен бронхиолит	J20-J21	4118	3434	7552	0	0	1590	1254	1419	1017	684	584	425	579
Хроничен синусит	J32	206	200	406	0	0	59	44	57	46	49	58	41	52
Други болести на носот и на назалните синуси	J30-J31, J33-J34	2403	2113	4516	0	0	562	435	810	584	627	598	404	496
Хронична болест на тонзилите и аденоидите	J35	329	327	656	0	0	163	125	93	99	41	58	32	45
Други болести на горно респираторниот тракт	J36-J39	37	44	81	0	0	16	12	11	5	4	4	6	23
Бронхит, емфизем и други хронични опструктивни пулмонални болести	J40-J44	440	311	751	0	0	134	85	151	71	79	76	76	79
Астма	J45-J46	375	263	638	0	0	71	34	150	88	98	78	56	63
Бронхиектазија	J47	4	5	9	0	0	1	1	1	0	2	3	0	1
Други болести на респираторниот систем	J22, J60-J99	124	122	246	0	0	19	17	32	18	39	38	34	49
СУБТОТАЛ - ГЛАВА X	J00-J99	41589	39597	81186	0	0	13288	11587	14925	12732	8660	9010	4716	6268

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Од анализираните податоци во табелата, најчесто школските деца боледувале од акутен фарингит и тонзилит, и тоа 54,9%. Најмногу се засегнати децата од основно училиште, поточно возраста 10 -14 години со мала предност на машкиот пол (8280 машки и 7279 женски). Следуваат други акутни горнореспираторни инфекции со најзасегнатата возрастна група од 10 - 14 години. Како трета по ред состојба по нив се регистрира - акутен бронхит и бронхиолит со најзастапена возраст повторно 10 -14 години.

На второ место во оваа возрастна група население е групата „Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби,„. Истата група болести учествува со 23,2% во вкупно утврдениот морбидитет и состојби.

Табела 8. Број на утврдени заболувања според субкатегиорија болести во здравствена заштита на училишни деца и младиња за 2022 година

Заболувања и состојби	шифра по МКБ - 10	Вкупно		Вкупно м+ж	до 7 г.		7 - 9 г.		10 - 14 г.		15 - 19 г.		20 - 24 г.	
		м	ж		м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж
2	3	4	5		6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	101851	103158	205009	0	0	27881	24316	35271	30114	23043	26506	15656	22222
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	77614	79634	157248	0	0	21229	19127	26082	22995	17868	20386	12435	17126
Лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување	Z00-Z13	23170	22402	45572	0	0	6240	4856	8818	6850	5033	5941	3079	4755
Асимптоматски инфективен статус со вирус на хумана имуно дефициенција (HIV)	Z21	5	2	7	0	0	0	0	3	2	0	0	2	0
Други лица со потенцијални здравствени ризици поврзани со заразна болест	Z20,Z22-Z29	258	242	500	0	0	74	63	70	74	55	55	59	50
Спроведување на контрацепција	Z30	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Лица во контакт со здравствените служби за специфични процедури и здравствена заштита	Z40-Z48,Z50-Z54	76	60	136	0	0	37	19	26	12	9	16	4	13
Лица во контакт со здравствена служба за дијализа	Z49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Проблеми поврзани со животни настани со негативно влијание во детството	Z61	3	2	5	0	0	0	0	1	1	2	1	0	0
Советување во врска со сексуален став, обносување и ориентација	Z70	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Употреба на тутун	Z72.0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Употреба на алкохол	Z72.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Употреба на лек	Z72.2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Недостиг на телесно вежбање	Z72.3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Др. проблеми поврзани со стилот на живеење	Z72.4-Z72.9	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Лица во контакт со здравствените служби поради други причини	Z51-Z59,Z55-Z60, Z62-Z65,Z71,Z73-Z79	724	813	1537	0	0	301	251	271	180	75	106	77	276
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XXI	Z00-Z99	24237	23524	47761	0	0	6652	5189	9189	7119	5175	6120	3221	5096

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Од Табела 8 се гледа дека на прво место учениците и младињата се јавиле на лекар најчесто за преглед и испитување со 95,4%, потоа со 3,2% поради контакт со здравствените служби за други причини и на трето место причина за посета бил контакт со службите заради специјален скрининг преглед за инфективни и паразитарни болести (1,04%). Ваквата дистрибуција на утврдени состојби и кај училишните деца според честотата на јавување на лекар се оправдува со сеуште актуелната пандемија. Исто како и кај возрасните, оваа категорија е меѓу трите најчести причини за посета на матичниот лекар во 2022 година.

Она што важи за друг неповолен показател е дека во 2022 година меѓу првите три групи на болести односно **на трето место** се појавија дијагностичката категорија симптоми, знаци и патолошки клинички и лабораториски наоди, со учество од 7,8%.

Табела 9. Број на утврдени заболувања според субкатегијата болести во здравствена заштита на училишни деца и младина за 2022 година

	шифра по МКБ - 10	Вкупно		до 7 г.		7 - 9 г.		10 - 14 г.		15 - 19 г.		20 - 24 г.		
		м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	
Заболувања и состојби	МКБ - 10	м	ж											
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	101851	103158	205009	0	0	27881	24316	35271	30114	23043	26506	15656	22222
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	77614	79634	157248	0	0	21229	19127	26082	22995	17868	20386	12435	17126
Абдоминална и карлична болка	R10	1702	2154	3856	0	0	428	501	592	553	445	761	237	339
Треска од непознато потекло	R50	1965	1873	3838	0	0	700	698	656	537	375	375	234	263
Др. симптоми, знаци и ненормални клинич. и лабор. наоди неklasифицирани на друго место	R00-R09,R11,R49, R51-R59	3848	4454	8302	0	0	1039	943	1232	1198	974	1249	603	1064
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XVIII	R00-R99	7515	8481	15996	0	0	2167	2142	2480	2288	1794	2385	1074	1666

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Најверојатно околностите на сеуште актуелната состојба со Ковид 19 и големата побарувачка на лабораториски услуги за дијагностички и скрининг потреби ја искачи оваа категорија на трето место во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина. Субкатегијата абдоминална и карлична болка и треска од непознато потекло се најчести симптоми кои биле евидентирани кај оваа популациона група.

Стапка на специфичен морбидитет кај училишните деца и младина во Скопскиот регион

Болестите на респираторен систем како прворангирани во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина во Скопскиот регион во текот на 2022 година имаат вкупна стапка на специфичен морбидитет изнесува 623,5%. Највисоко рангирана возрасна група е 7-9 години со висока стапка од 1052,2%, т.е. прераспределбата по пол е следната (1089,9%- машки училишни деца и младина 7-9 год., додека за женските е 1012,1%).

Најчесто утврдена патологија е акутен фарингит и акутен тонзилит. Повеќе од половина од евидентираните утврдени заболувања се однесуваат на оваа шифра на

дијагноза (54,9% од вкупниот број со J00-J99). Дистрибуцијата по пол е слична со процентуална застапеност од 50,6% од машки, додека 49,3% се женски пол. Вкупната стапка на специфичен морбидитет (J02-J03) изнесува 342,6‰. Исто и за овој блок на дијагноза најмногу се афектирани училишните деца од 7-9 години со вкупна стапка од 564,7‰ и приближно со слична честота на јавување кај двата пола.

Групата Z00-Z99 Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствената служба го делат второто место со вкупна стапка изнесува 366,8‰, односно анализирано по пол за машките изнесува 363,4/1.000 училишни деца и младина, а за женските е 370,4‰. Исто како и болестите на респираторен систем и кај оваа група најмногу афектирани се децата на возраст од 7-9 години, односно 500,9/1.000 училишни деца од 7-9 години со повисока честота на регистрирање кај машкиот пол од 545,6‰.

Високи 95,4% од вкупно регистрираните од оваа група се токму поради Z00-Z13 (лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување) со стапка од 350,0‰. Дистрибуцијата по пол е со приближно иста оптовареност кај двата пола (50,8% машки, 49,1% женски пол). Децата од 7-9 години имале најголема потреба за да стапат во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување, односно на секои 1.000 деца на возраст од 7-9 години, 469 пати е евидентирана категоријата Z00-Z13. Стапката на специфичен морбидитет кај машките е 511,8‰, додека кај женските е 424,2/1.000 училишни деца од 7-9 години.

Симптоми, знаци и абнормални клинички и лабораториски наоди, неklasифицирани на друго место се наоѓаат на трето место. Вкупната стапка на специфичен морбидитет за оваа група изнесува 122,9/1.000 училишни деца и младина од 7-24 години. Кај возрастната група 7-9 години, како најзастапена од оваа група на секои 1.000 училишни деца и младина 182 пати се евидентирани кај матичниот лекар поради симптоми, знаци и абнормални клинички и лабораториски наоди, неklasифицирани на друго место. Анализирајќи ја стапката на јавување по пол, кај машките изнесува 177,7/1.000 уч.деца и младина, а кај женските 187,1‰.

Табела 10.

Стапка на специфичен морбидитет на трите најчести групи на заболувања-состојби и најзастапените категории за секој од субтоталите во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина за 2022 година																
Заболувања-состојби	Шифра на дијагноза по МКБ-10	ВКУПНО			7 - 9 г.			10 - 14 г.			15 - 19 г.			20 - 24 г.		
		М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	1574,5	1527,0	1624,5	2208,0	2286,8	2124,0	1787,1	1872,2	1696,7	1412,0	1290,9	1537,4	1085,8	878,6	1302,3
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	1207,7	1163,6	1254,0	1707,1	1741,2	1670,8	1341,3	1384,5	1295,6	1090,1	1001,0	1182,4	847,4	697,8	1003,6
СУБТОТАЛ - ГЛАВА X	J00-J99	623,5	623,5	623,6	1052,2	1089,9	1012,1	755,9	792,2	717,3	503,5	485,1	522,6	314,9	264,6	367,3
Акутен фарингит и акутен тонзилит	J02-J03	342,6	338,8	346,5	564,7	570,1	558,9	425,2	439,5	410,1	280,1	270,4	290,1	168,2	142,7	194,8
Други акутни горнореспираторни инфекции	J00-J01, J05-J06	119,9	116,5	123,4	196,5	201,3	191,5	145,3	146,5	144,2	104,1	97,0	111,4	57,2	46,5	68,3
Акутен бронхит и акутен бронхиолит	J20-J21	58,0	61,7	54,1	120,3	130,4	109,5	66,6	75,3	57,3	36,1	38,3	33,9	28,8	23,8	33,9
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XXI	Z00-Z99	366,8	363,4	370,4	500,9	545,6	453,3	445,7	487,8	401,1	321,9	289,9	355,0	238,4	180,8	298,6
Лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување	Z00-Z13	350,0	347,4	352,8	469,4	511,8	424,2	428,2	468,1	385,9	312,7	281,9	344,6	224,6	172,8	278,7
Лица во контакт со здравствените служби поради други причини	Z31-Z39, Z55-Z60, Z62-Z65, Z71, Z73-Z79	11,8	10,9	12,8	23,4	24,7	21,9	12,3	14,4	10,1	5,2	4,2	6,1	10,1	4,3	16,2
Други лица со потенцијални здравствени ризици поврзани со заразна болест	Z20, Z22-Z29	3,8	3,9	3,8	5,8	6,1	5,5	3,9	3,7	4,2	3,1	3,1	3,2	3,1	3,3	2,9
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XVIII	R00-R99	122,9	112,7	133,6	182,3	177,7	187,1	130,3	131,6	128,9	119,1	100,5	138,3	78,5	60,3	97,6
Др. симптоми, знаци и ненормални клинич. и лаборатор. наоди неklasифицирани на друго место	R00-R09, R11, R49, R51-R59	63,8	57,7	70,1	83,8	85,2	82,4	66,4	65,4	67,5	63,3	54,6	72,4	47,8	33,8	62,4
Треска од непознато потекло	R50	29,5	29,5	29,5	59,1	57,4	61,0	32,6	34,8	30,3	21,4	21,0	21,8	14,2	13,1	15,4
Абдоминална и карлична болка	R10	29,6	25,5	33,9	39,3	35,1	43,8	31,3	31,4	31,2	34,4	24,9	44,1	16,5	13,3	19,9

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

4.3.3 Регистриран морбидитет во дејноста здравствена заштита на деца

Од направената анализа на добиените податоци во дејноста здравствена заштита на деца од 0-6 години, постои идентична дистрибуција на регистриран морбидитет и состојби како кај училишните деца и младината за 2022 година.

Најчесто се регистрирани **респираторни заболувања** со 45,8% на застапеност, што претставува скоро половина од вкупно утврдените состојби и заболувања во оваа дејност. На **второ место** е групата „Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби,, со учество од 27,0%. На **трето место** е **дијагностичката категорија симптоми, знаци и патолошки клинички и лабораториски** наоди, со учество од 8,6%. Овие три најчести состојби во здравствена заштита на најмладото население има 81,4% удел во вкупно утврдените заболувања и потреби за посета кај лекар во 2022 година. (Табела 11 и графикон 5 во прилог)..

Графикон 5. Процентуално учество на групите болести во вкупно утврдениот морбидитет во дејноста здравствена заштита на деца 0-6 години за 2022 година

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Табела 11. Процентуално учество на утврдени заболувања во категоријата болести во здравствена заштита на деца од 0-6 години за 2022 година

Групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на деца	Број	Процентуално учество
Одредени инфективни и паразитски болести	3340	1,7
Неоплазми	209	0,1
Болести на крвта и на крвот. орг. и одред. забол. што го зафак. имун. механ.	2633	1,3
Ендокрини, нутритивни и метаболични болести	2972	1,5
Душевни растројства и растројства во обносните	675	0,3
Болести на нервниот систем	536	0,3
Болести на окото и на аднексите	4242	2,1
Болести на увото и на мастодиниот изросток	5401	2,7
Болести на циркулаторниот систем	53	0,0
Болести на респираторниот систем	90473	45,8
Болести на дигестивниот систем	5652	2,9
Болести на кожата и на поткожното ткиво	5991	3,0
Болести на мускулноскелетниот систем и на сврзното ткиво	684	0,3
Болести на генитоуринарниот систем	1757	0,9
Бременост, породување и пуерпериум	154	0,1
Конгенитални малформации, деформ. и хромозом. ненормалности	1143	0,6
Симптоми, знаци и ненорм. кл. и лабор. наоди неklasиф. на др. место	16979	8,6
Повреда, труење и други одредени последици од надворешни причини	1270	0,6
Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби	53408	27,0
Вкупно A00-Z99	197572	100,0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Акутниот фарингит и тонзилит е најчесто регистрирано заболување во категоријата на респираторни болести со 44,7%, односно скоро половина од вкупно утврдените респираторни болести кај малите деца (Табела 12).

Табела 12. Број на утврдени заболувања според категоријата болести во здравствена заштита на деца од 0-6 година

Заболувања и состојби	Шифра по МКВ - 10	В к у п н о		Вкупно м+ж	до 2 мес.		од 3 - 5 мес.		од 6 - 11 м.		од 1 - 2 год.		од 3 - 4 год.		од 5 - 6 год.	
		м	ж		м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж
2	3	4	5		6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
(I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	104390	93182	197572	4187	4039	4654	4117	9675	9161	31811	27898	28750	26392	25313	21575
(I - XIX)	A00 - T98	76708	67456	144164	1808	1688	2750	2345	6741	6346	24619	21185	22110	20140	18680	15752
Акутен фарингит и акутен тонзилит	J02-J03	21321	19169	40490	323	275	610	515	1544	1504	6382	5760	6631	6169	5831	4946
Акутен ларингит и трахеит	J04	3924	3257	7181	43	18	82	63	278	238	1269	1044	1234	1075	1018	819
Други акутни горнореспираторни инфекции	J00-J01, J05-J06	11656	10914	22570	381	344	536	492	1180	1153	3822	3550	3156	3139	2581	2236
Инфлуенца	J10-J11	126	126	252	3	1	7	3	12	7	45	35	19	37	40	43
Пневмонија	J12-J18	685	585	1270	16	10	22	14	73	72	226	209	210	168	138	112
Акутен бронхит и акутен бронхиолит	J20-J21	7721	6500	14221	151	124	306	249	844	714	2628	2145	2124	1889	1668	1379
Хроничен синусит	J32	35	31	66	0	0	0	1	2	1	4	4	14	10	15	15
Други болести на носот и на назалните синуси	J30-J31, J33-J34	1258	892	2150	1	1	3	3	14	20	251	164	460	358	529	346
Хронична болест на тонзилите и аденоидите	J35	585	422	1007	0	0	0	0	1	1	119	100	259	191	206	130
Други болести на горниот респираторен тракт	J36-J39	10	10	20	1	0	0	0	0	1	3	2	4	3	2	4
Бронхит, емфизем и други други хронични опструктивни пулмонални болести	J40-J44	345	205	550	1	1	4	0	7	3	88	41	120	82	125	78
Астма	J45-J46	70	40	110	0	0	0	0	1	1	6	4	23	9	40	26
Бронхиектазија	J47	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Други болести на респираторниот систем	J22, J60-J99	304	281	585	5	8	19	14	49	39	117	116	74	78	40	26
СУБТОТАЛ - ГЛАВА X	J00-J99	48041	42432	90473	925	782	1589	1354	4005	3754	14961	13174	14328	13208	12233	10160

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Најзасегната возрастна група е 3-4 години, со еднаква полова застапеност (6631 машки и 6169 женските деца). Второ по ред заболување кај респираторните болести е - Други акутни горнореспираторни инфекции кое учествува со 25%. Најзасегната возрастна група е групата од 1-2 години, малку побројни се машките. Третото место припаѓа на акутниот бронхит и бронхиолит со вкупно 14221 регистрирани болни деца. Процентуалното учество на ова заболување изнесува 15,7% во вкупно утврдените заболувања од категоријата на болести на респираторниот систем. Најзастапена возраст е 1-2 години. Тие учествувале со различна застапеност во однос на полот и тоа машките 55,0%, а девојчињата 45,0% (Табела 12).

На второ место во возрастна група население од 0-6 години е групата „Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствената служба,“. Истата група болести учествува со 27,0% во вкупно утврдениот морбидитет.

Табела 13. Број на утврдени заболувања според субкатегоријата болести во здравствена заштита на деца од 0-6 година

Заболувања и состојби	Шифра по МКВ - 10	Вкупно		Вкупно м+ж	до 2 мес.		од 3 - 5 мес.		од 6 - 11 м.		од 1 - 2 год.		од 3 - 4 год.		од 5 - 6 год.	
		м	ж		м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж
		4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
(I - XIX, XXI)	A00-Z99	104390	93182	197572	4187	4039	4654	4117	9675	9161	31811	27898	28750	26392	25313	21575
(I - XIX)	A00 - T98	76708	67456	144164	1808	1688	2750	2345	6741	6346	24619	21185	22110	20140	18680	15752
Деца во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување	Z00-Z13	25598	23991	49589	2274	2261	1822	1690	2725	2643	6609	6211	5999	5745	6169	5441
Асимптоматски инфективен статус со вирусот на хумана имунодефициенција (ХИВ)	Z21	204	196	400	23	25	15	15	19	20	64	64	45	42	38	30
Неспроведена имунизација	Z28	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Лица со потенцијални здравствени ризици поврзани со заразна болест	Z20,Z22-Z27,Z29	465	417	882	73	59	53	52	87	63	128	118	68	74	56	51
Живородени доенчиња според местото на породување	Z38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Нега која вклучува дијализа	Z49	3	1	4	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2	0
Деца во контакт со здравствените служби заради специфични процедури и здравствена заштита	Z40-Z48,Z50-Z54	112	75	187	3	3	4	3	19	8	44	30	28	17	14	14
Проблеми поврзани со животни настани со негативно влијание во детството	Z61	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Лица во контакт со здравствените служби поради други причини	Z31-Z33,Z37,Z55-Z60, Z62-Z99	1299	1046	2345	6	3	9	11	84	81	346	290	500	374	354	287
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XXI	Z00-Z99	27682	25726	53408	2379	2351	1904	1772	2934	2815	7192	6713	6640	6252	6633	5823

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Во 2022 година меѓу првите три групи на болести односно на трето место се јавува повторно како и ка училишните деца - дијагностичката категорија симптоми, знаци и патолошки клинички и лабораториски наоди, со учество во вкупниот морбидитет на услугата од 8,5%.

Табела 14. Број на утврдени заболувања според субкатегијата болести во здравствена заштита на деца од 0-6 година

Заболувања и состојби	Шифра по МКВ - 10	Вкупно		Вкупно м+ж	до 2 мес.		од 3 - 5 мес.		од 6 - 11 м.		од 1 - 2 год.		од 3 - 4 год.		од 5 - 6 год.	
		м	ж		м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж
2	3	4	5		6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
(I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	104390	93182	197572	4187	4039	4654	4117	9675	9161	31811	27898	28750	26392	25313	21575
(I - XIX)	A00 - T98	76708	67456	144164	1808	1688	2750	2345	6741	6346	24619	21185	22110	20140	18680	15752
Абдоминална и карлична болка	R10	613	623	1236	4	4	5	2	12	10	94	77	225	254	273	276
Греска од непознато потекло	R50	4365	3864	8229	70	94	184	156	456	463	1640	1375	1197	1037	818	739
Други симптоми, знаци и ненормални клинички и лабораториски наоди, неklasифицирани на друго место	R00-R09,R11-R49, R51-R53,R55-R99	3920	3594	7514	112	87	133	122	296	290	1183	1043	1177	1127	1019	925
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XVIII	R00-R99	8898	8081	16979	186	185	322	280	764	763	2917	2495	2599	2418	2110	1940

Извор на податоци: Центар за јавно здравје– Скопје

Стапка на специфичен морбидитет кај децата од Скопскиот регион

Болестите на респираторен систем како најчесто утврдена патологија кај децата во Скопскиот регион има вкупната стапка на специфичен морбидитет 1720,0/1.000 деца, односно анализирајќи по пол на секои 1.000 машки деца имаме 1.777 евидентирани заболувања-состојби на респираторниот систем, а за женските деца вкупната стапка е 1.670,9%. Податоците покажуваат дека за сите три нјазастапени групи децата на возраст <1 година имаат највисоки стапки, што укажува на нивна најчеста посета кај матичните лекари, па така конкретно за болестите на респираторен систем истата изнесува високи 12.351,9/1.000 деца. Детално прикажана по полова дистрибуција истата е 13.481,2‰ за машките и 11.704,7‰ за женските деца.

Акутниот фарингит и акутниот тонзилит е најчестото заболување поради кое децата се евидентирани, односно 44,7% од вкупниот број на болести на респираторниот систем. Вкупната стапка на специфичен морбидитет изнесува 769,8‰ и истата е повисока кај децата од машки пол (789,1/1.000 деца). Децата <1 година имаат поединечна стапка од 5.651/1.000 деца < 1 година, односно претставена по пол 6.118,2‰ за машките и 5.405,2‰ за женските деца.

На второ место се рангирани групата фактори кои влијаат врз здравствениот статус и контакт со здравствени услуги (Z00-Z99) со вкупната стапка на специфичен морбидитет изнесува 1.015,4‰ со слична застапеност кај двата пола. На секои 1000 деца <1 година 6210 пати се регистрирани некои од дијагнозите од Z00-Z99, а од нив почесто се јавувале на лекар машките деца помали од една година до стапка од 6.644,5‰.

Деца во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување (Z00-Z13) заземаат 47,9% од вкупниот број од оваа група. Вкупната стапка на морбидитет изнесува 486,7‰. Во однос на половата дистрибуција истата за машкиот пол изнесува 887,9/1.000 деца на возраст (0-6 години), а женскиот пол (1.952,8‰). Најмногу посети биле оставрени кај децата помали од една година со честота на јавување од 5.723,7/1.000 деца (< 1 година). Анализирани по пол, оваа стапка е поголема кај децата од машки пол (6096,4/1.000 машки деца < 1 година).

Симптоми, знаци и абнормални клинички и лабораториски наоди, неklasифицирани на друго место се наоѓаат на трето место со вкупната стапка на морбидитет изнесува 322,8‰. Во однос на половата дистрибуција истата за машкиот пол изнесува 329,3/1.000 деца на возраст (0-6 години), а женскиот пол (318,2‰). Најмногу посети биле оставрени кај децата помали од една година со честота на јавување од 2.291,0/1.000 деца (< 1 година).

Категоријата треска од непознато потекло (R50) е најчесто евидентирана кај децата од оваа група со 48,4% од вкупниот број (R00-R99). Вкупната стапка на специфичен морбидитет е 156,4/1.000 деца на возраст од 0-6 години, но анализирано по возрастни групи најмногу прегледи се направени кај децата помали од една година. На секои 1.000 деца помали од 1 година, имаме евидентирање на треска со непознато потекло 1076 пати, односно поединечно кај машките изнесува 1.186,7‰, а кај женските 1.009,3‰.

Табела 15.

Стапка на специфичен морбидитет на трите најчести групи на заболувања-состојби и најзастапените категории за секој од субтоталите во дејноста здравствена заштита на деца за 2022 година																
Заболувања и состојби	Шифра на дијагноза по МКБ-10	ВКУПНО			<1 год.			од 1 - 2 год.			од 3 - 4 год.			од 5 - 6 год.		
		М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж	М+Ж	М	Ж
(I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	3756,1	3863,3	3669,4	25591,6	27881,2	24300,1	4081,0	4209,5	3974,6	3527,7	3593,8	3465,8	2927,2	3019,2	2824,7
(I - XIX)	A00 - T98	2740,8	2838,8	2656,4	19380,7	21236,7	18282,2	3130,6	3257,8	3018,2	2703,0	2763,8	2644,8	2149,6	2228,1	2062,3
СУБТОТАЛ - ГЛАВА X	J00-J99	1720,0	1777,9	1670,9	12351,9	13481,2	11704,7	1923,0	1979,8	1876,9	1761,6	1791,0	1734,5	1398,0	1459,1	1330,2
Акутен фарингит и акутен тонзилит	J02-J03	769,8	789,1	754,9	5651,7	6118,2	5405,2	829,9	844,5	820,6	818,9	828,9	810,1	672,8	695,5	647,6
Други акутни горнореспираторни инфекции	J00-J01, J05-J06	429,1	431,4	429,8	2924,7	3103,6	2858,7	503,9	505,8	505,8	402,7	394,5	412,2	300,7	307,8	292,7
Акутен бронхит и акутен бронхиолит	J20-J21	270,4	285,7	256,0	1872,3	2084,4	1733,8	326,2	347,8	305,6	256,7	265,5	248,1	190,2	199,0	180,5
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XXI	Z00-Z99	1015,4	1024,5	1013,1	6210,9	6644,5	6017,9	950,4	951,7	956,4	824,8	830,0	821,0	777,6	791,1	762,4
Деца во контакт со здравствената служба заради преглед и испитување	Z00-Z13	486,7	887,9	1952,8	5723,7	6096,4	5572,4	876,2	874,6	884,9	751,3	749,9	754,4	724,8	735,8	712,4
Лица во контакт со здравствените служби поради други причини	Z31-Z33, Z37, Z55-Z60, Z62-Z99	44,6	48,1	41,2	340,3	389,6	304,6	43,5	45,8	41,3	55,9	62,5	49,1	40,0	42,2	37,6
Лица со потенцијални здравствени ризици поврзани со заразна болест	Z20, Z22-Z27, Z29	16,8	17,2	16,4	78,3	81,8	77,8	16,8	16,9	16,8	9,1	8,5	9,7	6,7	6,7	6,7
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XVIII	R00-R99	322,8	329,3	318,2	2291,0	2476,0	2195,1	369,9	386,0	355,5	321,0	324,9	317,5	252,8	251,7	254,0
Треска од непознато потекло	R50	156,4	161,5	152,2	1076,9	1186,7	1009,3	206,1	217,0	195,9	142,9	149,6	136,2	97,2	97,6	96,8
Други симптоми, знаци и ненормални клинички и лабораториски наоди, неklasифицирани на друго место	R00-R09 ,R11-R49, R51-R53 ,R55-R99	142,9	145,1	141,5	1024,4	1097,1	991,4	152,1	156,5	148,6	147,4	147,1	148,0	121,4	121,5	121,1
Абдоминална и карлична болка	R10	23,5	22,7	24,5	189,7	192,2	194,4	11,7	12,4	11,0	30,6	28,1	33,4	34,3	32,6	36,1

Извор на податоци: Центар за јавно здравје– Скопје

4.3.4 Регистриран морбидитет во дејноста здравствена заштита на жени

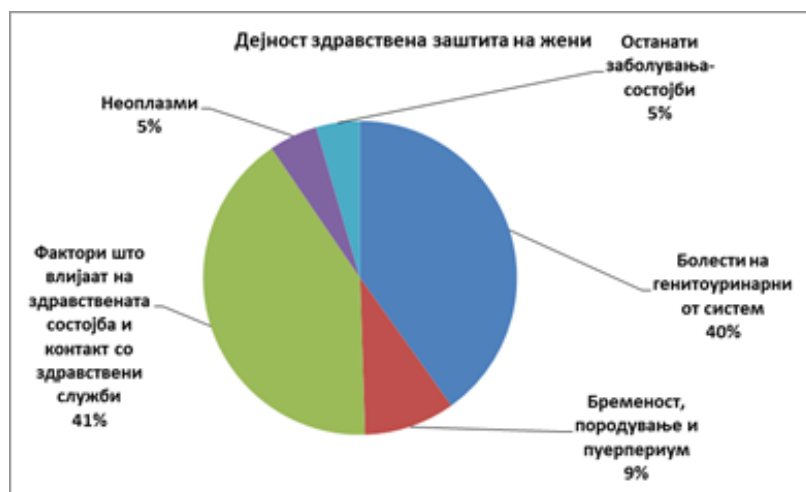
Кај жените во 2022 година на прво место според бројот на регистрирани заболувања и состојби се **„Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби,,**. Тие заземаат 41,0%, додека на **второ место** кое речиси има ист процентуален удел како и претходната состојба, се наоѓаат болестите на **генитоуринарниот систем (40,1%)**. На **трето место** се состојбите поврзани со **„Бременост, породување и пуерпериум,, (9,4%)**. (Табела 16 и Графикон 6).

Табела 16. Процентуално учество на утврдени заболувања според категоријата на болести во здравствена заштита на жени за 2022 година

Групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на жени	Број	%
Одредени инфективни и паразитски болести	4449	3,8%
Неоплазми	5829	5,0%
Болести на циркулаторниот систем	116	0,1%
Болести на генитоуринарниот систем	46687	40,1%
Бременост, породување и пуерпериум	10899	9,4%
Конгенитални малформации, деформ. и хромозом. ненормалности	117	0,1%
Симптоми, знаци и ненорм. кл. и лабор. наоди неклассиф. на др. место	585	0,5%
Повреда, труење и други одредени последици од надворешни причини	4	0,0%
Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби	47684	41,0%
Вкупно	116370	100,0%

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Графикон 6. Процентуално учество на групите болести во вкупно утврдениот морбидитет во дејноста здравствена заштита на жени за 2022 година

На Табела 17 прикажана е дистрибуцијата на најчестите заболувања во категоријата „Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби,,.

Од нив најчесто застапени се **гинеколошкиот преглед со 37,2%** на застапеност и **антенатлниот скрининг и друг надзор на бременоста (27,8%)**. На трето место се наоѓа состојбата на „**Лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување,,** со **9,5%** учество.

Табела 17. Број на утврдени заболувања според категоријата болести во здравствена заштита на жени

Заболувања - состојби	шифра по МКБ - 10	Вкупно	Возрасни групи								
			до 14	15-24	25-34	35-44	45-49	50-54	55-64	65-74	75+
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	116370	574	14092	38109	32196	11096	7129	7131	4837	1206
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	68686	414	7338	20568	19678	7636	4889	4473	2976	714
Гинеколошки преглед	Z01.4	17759	49	2120	4986	5175	1776	1136	1331	936	250
Специјален скрининг преглед за неоплазма на цервиксот	Z12.4	2400	13	187	433	872	300	206	212	143	34
Лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување	Z00-Z13 (bez Z01.4,Z12.4)	11081	71	1289	2342	3202	1300	868	1062	742	205
Асимптоматски инфективен статус со вирусот на хумана имунодефициенција (HIV)	Z21	18	2	5	7	4	0	0	0	0	0
Други лица со потенцијални здравствени рризиви поврзани со заразна болест	Z20,Z22-Z29	4	0	0	3	1	0	0	0	0	0
Спроведување на контрацепција	Z30	580	11	100	230	193	46	0	0	0	0
Спроведување на прокреација	Z31	558	0	15	218	325	0	0	0	0	0
Ангенатален скрининг и друг надзор на бременоста	Z34-Z36	13267	12	2643	8285	2324	3	0	0	0	0
Живородени доенчиња според местото на породување	Z38	33	0	12	19	2	0	0	0	0	0
Постпородилна заштита и преглед	Z39	591	1	111	322	157	0	0	0	0	0
Лица во контакт со здравствена служба за дијализа	Z49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Лица во контакт со здравствените служби за специфични процедури и здравствена заштита	Z40-Z48,Z50-Z54	231	0	6	25	61	24	27	49	36	3
Употреба на тутун	Z72.0	376	0	113	225	38	0	0	0	0	0
Употреба на алкохол	Z72.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Употреба на лек	Z72.2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Недостиг на телесно вежбање	Z72.3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Други проблеми поврзани со стилот на живеење	Z72.4-Z72.9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Лица во контакт со здравствените служби поради други причини	Z32-Z33,Z37, Z55- Z71,Z73-Z99	786	1	153	446	164	11	3	4	4	0
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XXI	Z00 - Z99	47684	160	6754	17541	12518	3460	2240	2658	1861	492

Извор на податоци: Центар за јавно здравје - Скопје

Од анализираните податоци во табелата може да се констатира дека жените во 2022 година најчесто на гинеколог се јавувале заради превентивни, односно скрининг активности и тоа најчесто бремените, но и други лица на возраст од 25-34 години кои направиле гинеколошки преглед.

Табела 18. Број на утврдени заболувања според категоријата болести во здравствена заштита на жени

Заболувања - состојби	шифра по МКБ - 10	Вкупно	Возрасни групи								
			до 14	15-24	25-34	35-44	45-49	50-54	55-64	65-74	75+
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Вкупно (I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	116370	574	14092	38109	32196	11096	7129	7131	4837	1206
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	68686	414	7338	20568	19678	7636	4889	4473	2976	714
Бубрежна инсуфициенција	N17-N19	11	0	1	4	3	0	0	0	1	2
Цистит	N30	2721	8	328	632	513	242	242	375	284	97
Други болести на уринарниот систем	N00-N16,N20-N29, N31-N39	317	0	18	21	45	32	31	70	74	26
Бенигна мамарна дисплазија	N60	531	0	10	37	173	100	83	82	45	1
Воспалителни заболувања на дојката	N61	42	0	6	25	7	1	2	1	0	0
Хипертрофија на дојката	N62	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Неозначен тумор на дојката	N63	49	0	3	16	16	6	4	3	1	0
Други заболувања на дојката	N64	461	0	41	146	147	60	33	26	6	2
Салпингит и оофорит	N70	932	2	169	270	332	92	33	23	10	1
Воспалителна болест на утерусот, освен на цервиксот	N71	36	0	2	7	9	8	6	1	3	0
Воспалителна болест на цервиксот на утерусот	N72	3650	2	551	1156	1112	345	183	171	120	10
Болести на Бартолиниевата жлезда	N75	655	0	84	249	208	47	20	25	15	7
Друго воспаление на вагината и вулвата	N76	10300	7	1246	3092	3011	1025	614	710	495	100
Други воспалителни болести на женските карлични органи	N73-N74,N77	603	3	57	196	170	78	36	40	21	2
Ендометриоза	N80	298	3	8	97	117	50	6	8	5	4
Женски генитален пролапс	N81	851	0	2	4	35	32	128	203	268	179
Фистули на женскиот генитален тракт	N82	39	0	5	9	7	8	1	3	5	1
Невоспалителни заболувања на овариумот, јајцеводот и широкиот лигамент	N83	1218	21	172	255	374	203	85	71	27	10
Полип на женскиот генитален тракт	N84	1503	14	34	227	528	320	143	137	86	14
Други невоспалителни заболувања на утерусот исклучувајќи го цервиксот	N85	771	0	5	30	144	83	121	207	154	27
Ерозија и ектопија на цервиксот на утерусот	N86	2512	1	260	853	926	209	145	81	33	4
Дисплазија на цервиксот на утерусот	N87	1310	4	115	334	478	179	95	61	42	2
Леукоплакија на цервиксот на утерусот	N88.0	291	0	42	84	88	44	20	9	3	1
Други невоспалителни заболувања на цервиксот на утерусот, вагината, вулвата и перинеумот	N88-N90	215	0	32	56	50	32	11	20	12	2
Нарушување на менструацијата	N91-N92	9144	94	1357	2375	2989	1644	685	0	0	0
Менопаузални и други перименопаузални заболувања	N95	4057	0	1	39	310	927	1022	1046	598	114
Женски инферилитет	N97	3712	4	360	1622	1726	0	0	0	0	0
Други заболувања на генитоуринарниот систем	N93-N94,N96, N98-N99	458	8	83	113	123	75	32	17	5	2
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XIV	N00 - N99	46687	171	4992	11949	13641	5842	3781	3390	2313	608

Од табелата може да се констатира дека од болестите на генитоуринарниот тракт најзастапено е **друго воспаление на вулвата и вагината 10300** состојби и тоа најчесто кај возраста 25-34 години. Пота следува **нарушувањето на менструацијата** и тоа кај возрастната група од 35-44 години, а на трето место се **менопаузални и други перименопаузални заболувања**.

Табела 19. Број на утврдени заболувања според категоријата болести во здравствена заштита на жени

Заболувања - состојби	шифра по	Вкупно	Возрасни групи								
	МКБ - 10		до 14	15-24	25-34	35-44	45-49	50-54	55-64	65-74	75 +
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
(I - XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	116370	574	14092	38109	32196	11096	7129	7131	4837	1206
Вкупно (I - XIX)	A00 - T98	68686	414	7338	20568	19678	7636	4889	4473	2976	714
Ектопична бременост	O00	70	0	11	37	19	3	0	0	0	0
Хидатидна мола	O01	11	0	5	4	1	1	0	0	0	0
Спонтан абортус	O03	351	45	72	168	65	1	0	0	0	0
Медицински абортус	O04	153	20	25	51	57	0	0	0	0	0
Други бремености што завршуваат со абортус	O02,O05-O08	452	1	63	246	132	10	0	0	0	0
Еклампсија	O15	10	1	5	3	1	0	0	0	0	0
Едем, протеинурија и хипертензивни заболувања при бременост, породување и пуерпериум	O10-O14,O16	62	1	6	39	16	0	0	0	0	0
Прекумерно повраќање при бременост	O21	158	20	41	70	27	0	0	0	0	0
Венски компликации во бременоста	O22	94	0	9	57	28	0	0	0	0	0
Инфекции на генитоуринарниот тракт во бременоста	O23	443	2	84	275	81	1	0	0	0	0
Плацента превија, предвремено одлепување на плацентата и предпородилно крварење	O44-O46	54	0	16	22	15	1	0	0	0	0
Друга грижа за мајката во врска со фетусот и амнионска празнина и можни породилни проблеми	O30-O43,O47-O48	2073	58	276	1265	461	13	0	0	0	0
Попречно раѓање	O64-O66	124	0	19	85	19	1	0	0	0	0
Постпартусно крварење	O72	288	0	32	201	54	1	0	0	0	0
Единечно спонтано породување	O80	1896	65	308	1165	347	11	0	0	0	0
Други компликации на бременоста и породувањето	O20,O24-O29, O60-O63,O67-O71, O73-O75,O81-O84	4543	2	548	2841	1100	52	0	0	0	0
Пуерперална сепса	O85	41	0	8	27	6	0	0	0	0	0
Компликации поврзани главно со пуерпериумот и други акушерски состојби неklasифицирани на друго место	O86-O99	76	1	11	42	19	3	0	0	0	0
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XV	O00 - O99	10899	216	1539	6598	2448	98	0	0	0	0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје - Скопје

На трето место се големата група заболувања – Бременост, породување и пуерпериум, со најзастапена поединечна дијагноза - **други компликации на бременоста и породувањето (4543)**, најбројни кај возраста 25-34 години, следува на второ место - **друга грижа за мајката во врска со фетусот и амнионската течност и можни породилни проблеми – 2073** и на трето место се состојби поврзани со породувањето. O80 е шифра која се користи во акушерство, односно единечно спонатно породување.

Стапка на специфичен морбидитет кај жените од Скопскиот регион

Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби Z00-Z99 се наоѓаат на прво место со вкупна стапка на специфичен морбидитет од 154,0‰, но анализирајќи по поединечни возрасни групи најмногу се афектирани жените од 25-34 години (444,1/1.000 жени на возраст 25-34 години). Субкатегијата гинеколошки преглед Z01.4 со 37,2% учество во вкупниот број на дијагнози (Z00-Z99) е најчестата причина за која жените се обратиле за лекарски преглед. Кај секои 1.000 жени е забележана 57 пати како причина за посета, а како најчесто афектирани се жените на 25-34 години со највисока поединечна стапка од 126,2‰.

Следуваат групата болести на генитоуринарниот систем (N00-N99) со вкупната стапка на специфичен морбидитет изнесува 150,8‰, додека анализирајќи по поединечни возрасни групи исто и кај оваа група најмногу се афектирани жените од 25-34 години (302,5‰). Категоријата друго воспаление на вагината и вулвата N76 доминира во однос на евидентирањето од оваа група со учество од 22,0% и стапка од 33,3‰. Најмногу афектирани биле жените од возрасната категорија 25-34 години (78,3/1.000 жени на возраст од 25-34 години).

Третото место во дејноста здравствена заштита на жени го делат бременост, раѓање и пуерпериум (O00-O99) и имаат вкупната стапка изнесува 35,2/1.000 жени, а поединечната стапка по возрасни групи е највисока кај жените од 25-34 години (167,0‰). Други компликации на бременоста и породувањето (O20, O24-O29, O60-O63, O67-O71, O73-O75, O81-O84) е широк спектар на дијагнози кои се издвојуваат како најчеста причина за евидентирање на утврдениот морбидитет од оваа група и опфаќаат 41,6% и стапка од 14,7‰. И овие категории на дијагнози најчесто се евидентирани кај жените од 25-34 години со стапка од 71,9/1.000 жени.

Табела 20.

Стапка на специфичен морбидитет на трите најчести групи на заболувања-состојби и најзастапените категории за секој од субтоталите во дејноста здравствена заштита на жени за 2022 година										
Заболувања - состојби	Шифра на дијагноза по МКБ-10	ВКУПНО	Возрасни групи							
			до 14 г.	15-24 г.	25-34 г.	35-44 г.	45-54 г.	55-64 г.	65-74 г.	75 и повеќе години
Вкупно (I- XIX, XXI)	A00-T98, Z00-Z99	375,8	10,5	410,8	964,8	726,1	142,3	188,2	137,3	56,4
Вкупно (I- XIX)	A00 - T98	221,8	7,6	213,9	520,7	443,8	86,9	118,0	84,5	33,4
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XXI	Z00 - Z99	154,0	2,9	196,9	444,1	282,3	55,4	70,1	52,8	23,0
Гинеколошки преглед	Z01.4	57,3	0,9	61,8	126,2	116,7	27,9	35,1	26,6	11,7
Аntenатален скрининг и друг надзор на бременоста	Z34-Z36	42,8	0,2	77,0	209,7	52,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Лица во контакт со здравствените служби заради преглед и испитување	Z00-Z13 (без Z01.4, Z12.4)	35,8	1,3	37,6	59,3	72,2	22,3	28,0	21,1	9,6
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XIV	N00 - N99	150,8	3,1	145,5	302,5	307,6	68,8	89,5	65,7	28,4
Друго воспаление на вагината и вулвата	N76	33,3	0,1	36,3	78,3	67,9	14,0	18,7	14,1	4,7
Нарушување на менструацијата	N91-N92	29,5	1,7	39,6	60,1	67,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Менопаузални и други перименопаузални заболувања	N95	13,1	0,0	0,0	1,0	7,0	16,8	27,6	17,0	5,3
Женски инферилитет	N97	12,0	0,1	10,5	41,1	38,9	0,0	0,0	0,0	0,0
СУБТОТАЛ - ГЛАВА XV	O00 - O99	35,2	4,0	44,9	167,0	55,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Други компликации на бременоста и породувањето	O20, O24-O29, O60-O63, O67-O71, O73-O75, O81-O84	14,7	0,0	16,0	71,9	24,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Друга грижа за мајката во врска со фетусот и амнионска празнина и можни породилни проблеми	O30-O43, O47-O48	6,7	1,1	8,0	32,0	10,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Единечно спонтано породување	O80	6,1	1,2	9,0	29,5	7,8	0,0	0,0	0,0	0,0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

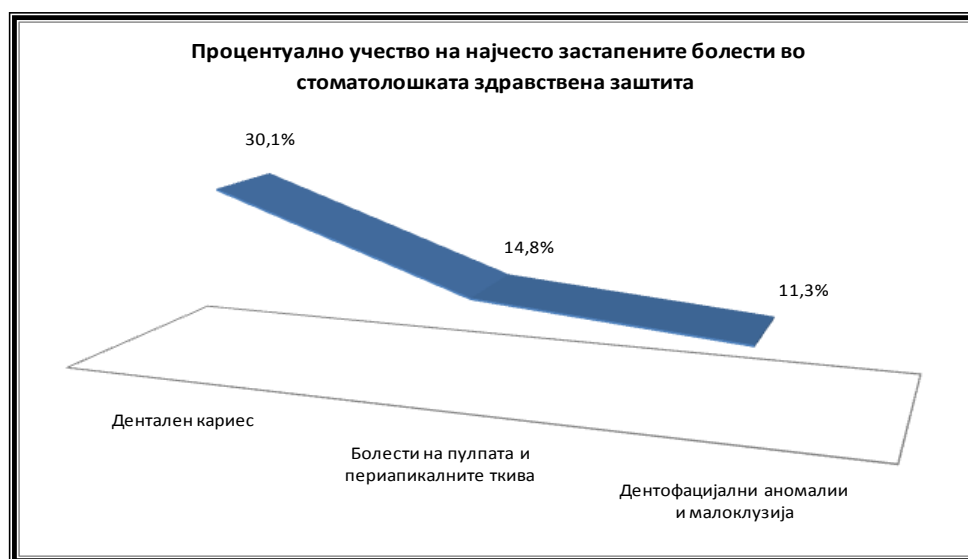
4.3.5 Регистриран морбидитет во дејноста заштита и лекување на устата и забите

Во стоматолошката здравствена заштита најчесто утврдено заболување е денталниот кариес со застапеност од 30,1% од вкупниот број утврдени заболувања. Најмногу е застапен кај возраста 35-44 години, повеќе кај мажите. Потоа следуваат болестите на пулпата и периапикалните ткива, со застапеност од 14,8%. Најзасегната возрастна група е возраста 35-44. На трето место се дентофацијалните аномалии и малоклузии со учество од 11,3% во вкупниот број и со најбројна возрастна група 10-14 години подеднакво кај обата пола.

Во споредба со претходната години има идентичен распоред на најзастапените заболувања за прво и второ рангираните. Трето рангираните кои последните години се јавуваат како поголем број најверојатно се должи на заинтересираност на младите и нивните родители за решавање на овие заболувања кои покрај потешкотиите во процесот на исхраната претежно се поврзани со естетскиот изглед на забалото и е дел од модниот тренд што регионално се следи.

Со Одлуката за прогласување пандемија на болеста КОВИД-19 на територијата на Република С. Македонија во текот на 2020, 2021 и 2022 година имаше препорака пациентите максимално што е можно да не пристигнуваат во лекарска ординација и да се вршат само итни прегледи и процедури додека трае пандемијата. Дополнително се препорачуваше зголемување на достапноста на пациентите преку повеќе телекомуникациски канали или други форми на комуникација (фиксен телефон, мобилен телефон, СМС, повици на дежурни телефони, е-пошта,...). Ова го објаснува намалениот број на регистрирани заболувања во Скопскиот регион во овие изминати години.

Графикон 7. Најчестите три заболувања во здравствената заштита на устата и забите

Извор на податоци: Центар за јавно здравје - Скопје

4.4. Тригодишна анализа на морбидитетот во амбулантно-поликлиничката дејност (2020-2022 година)

4.4.1. Тригодишна анализа на морбидитетот во дејноста општа медицина

Што се однесува на анализираниот тригодишен период за бројот на вкупно регистрираните заболувања може да се констатира дека бројките на утврдените заболувања сеуште не се приближуваат кон оние од предпандемскиот период.

Во дејноста општа медицина за анализираниот тригодишен период кај населението во Скопскиот регион доминираат следните групи на заболувања-состојби за кои населението имало потреба од лекарска помош: болести на циркулаторен систем, групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби, болести на респираторен систем, ендокрини, нутритивни и метаболични болести и болести на мускуло-скелетниот систем и сврзното ткиво. Вкупниот број на посети извршени заради болести на циркулаторниот систем во дејноста општа медицина за анализираниот тригодишен период изнесува 601.108, односно 5,8% повеќе во однос на второ рангираната група фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби. Болестите на циркулаторниот систем се 8,6% повеќе евидентирани во однос на трето рангираните болести на респираторен систем, додека

евидентно е повисока разликата за нивната фреквенција на јавување (за 31,4% повеќе) во однос на четвртото место.

Анализирано поединечно низ тригодишниот период кај прворангираните болести на циркулаторен систем се следи дискрепанца на јавување низ годините, при што во 2022 година се регистрирани 217.335 заболувања-состојби, односно 39,4% повеќе од 2020 година, додека во однос на 2021 е намалено нивното евиденитрање за 15,9%.

Кај групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби се следи исто така нерамномерен тренд на зголемување, така што во 2022 година бројот на посети кај матичните лекари заради испитување на здравствената состојба и контакт со здравствените служби е зголемен за 50,5% споредбено со 2020 година, а во однос на 2021 година е намален за 24,9%.

Позитивен тренд на пораст се следи кај болестите на респираторен систем. Анализирајќи го базичниот индекс на јавување во 2022 година овие заболувања се зголемени за 48,9% во однос на 2020 година, додека во однос на 2021 година се зголемени за само 2,8%.

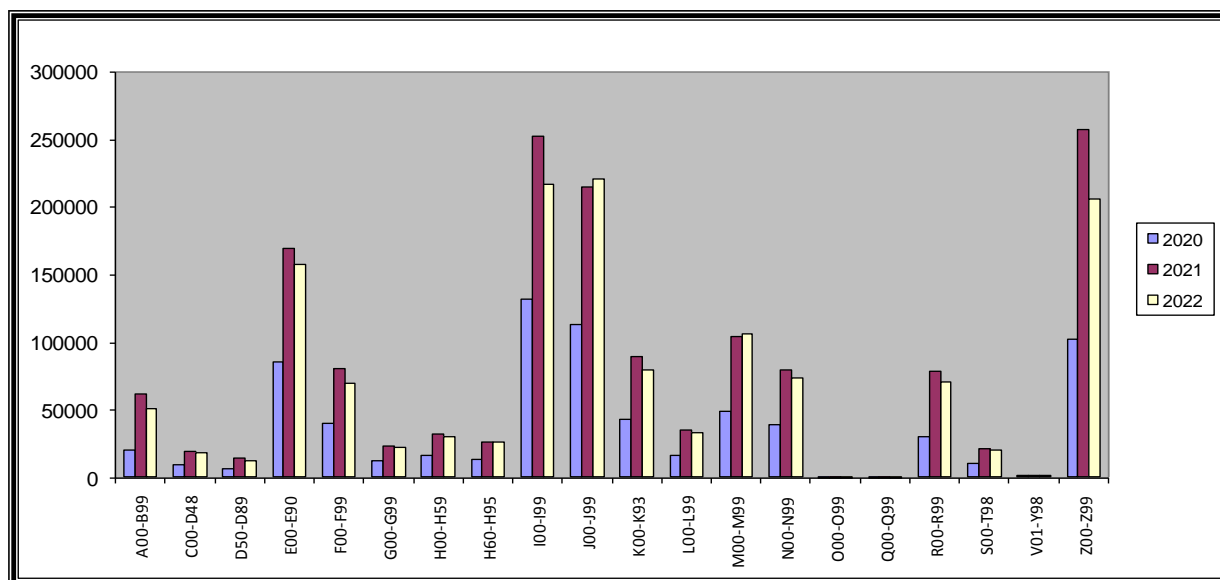
Кај ендокрини, нутритивни и метаболични болести се следи исто рапиден пораст на јавување низ анализираните години, при што во 2022 година индексот изнесува 46,0% повеќе од 2020 година, додека споредбено со 2021 година е намален за 7,2%.

Табела 21. Тригодишен приказ на утврдени заболувања на Скопскиот регион во дејноста општа медицина за 2020-2022 година

Период на анализирање	Групи на заболувања - состојби																		
	A00-B99	C00-D48	D50-D89	E00-E90	F00-F99	G00-G99	H00-H59	H60-H95	I00-I99	J00-J99	K00-K93	L00-L99	M00-M99	N00-N99	O00-O99	Q00-Q99	R00-R99	S00-T98	Z00-Z99
2020	20176	9177	5785	85079	40033	12085	16109	13090	131687	112872	42300	16470	48793	38714	224	208	29838	10134	101956
2021	61980	18770	14305	169148	80742	23104	32018	26445	252086	214845	89067	35156	103938	79743	403	458	78505	21320	257610
2022	50401	18679	12386	157740	69963	22049	29958	26587	217335	221196	79439	32663	105807	73995	431	469	70820	20031	206236
2020-2022	132557	46626	32476	411967	190738	57238	78085	66122	601108	548913	210806	84289	258538	192452	1058	1135	179163	51485	565802

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Графикон 8. Тригодишен приказ на утврдени заболувања на Скопскиот регион во дејноста општа медицина од 2020-2022

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Две третини од вкупно регистрираните заболувања – состојби во дејноста општа медицина отпаѓаат на болестите на циркулаторен систем, групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби, болести на респираторен систем, ендокрини, нутритивни и метаболични болести и болести на мускулноскелетниот систем и сврзното ткиво. Процентуално анализирано 65,3% од сите заболувања – состојби во 2020 година отпаѓа на нив, во 2021 година е 63,9%, а во 2022 изнесува 64%. Постои линеарен тренд на јавување на останатите групи на заболувања-состојби за анализирниот период (2020-2022 год.). Анализирајќи го процентуалното учество на најзастапените групи на заболувања – состојби во дејноста

општа медицина на територијата на Скопскиот регион може да се констатира дека највисокиот процент отпаѓа на болестите на циркулаторен систем. Врз основа на вкупно регистрираните заболувања-состојби за дадената година, линијата на трендот на јавување е во надолна насока, почнувајќи со 17,9% во 2020 година, по што следи 16,2% во 2021 и 15,3% во 2022 година. Болестите на респираторен систем завземаат учество со 15,4% во 2020 година до 15,6% во 2022 година. Кај ендокрините, нутритивни и метаболични болести не се следи значајна промена на процентуалното учество во вкупниот број на регистрирани заболувања за дадената година.

Табела бр.22 Приказ на најзастапените групи на заболувања-состојби во дејноста општа медицина во Скопскиот регион за тригодишен период од 2020-2022 година

Вкупен број на најзастапените заболувања-состојби во дејноста општа медицина							
Период на анализирање	E00-E90	I00-I99	J00-J99	M00-M99	Z00-Z99	Останати	Вкупно
2020	85079	131687	112872	48793	101956	254343	734730
2021	169148	252086	214845	103938	257610	562016	1559643
2022	157740	217335	221196	105807	206236	507871	1416185
Процентуален приказ на најзастапените групи на заболувања-состојби во дејноста општа медицина							
Период на анализ	E00-E91	I00-I100	J00-J99	M00-M100	Z00-Z100	Останати	Вкупно
2020	11,6	17,9	15,4	6,6	13,9	34,6	100,0
2021	10,8	16,2	13,8	6,7	16,5	36,0	100,0
2022	11,1	15,3	15,6	7,5	14,6	35,9	100,0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

4.4.2 Тригодишна анализа на морбидитетот во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина

Училишните деца овие години наставата ја следеа целосно или делумно онлајн. Посетите кај лекар за оваа возрасна група се зголемени скоро во сите категории. Се забележува пораст на групата инфективни и паразитарни заболувања во однос на претходната година, а се должи на голем број заболувања во категоријата – други инфективни и паразитарни болести, како и болести на респираторниот систем - заболувања каде е сместена дијагнозата за ковид или последиците и компликациите од истата. Во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина за анализираниот тригодишен период во Скопскиот регион доминираат следните групи на заболувања-состојби за кои оваа популациона група на население имала потреба од здравствена заштита: болести на респираторен систем, групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби, симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неklasифицирани на др.место, одредени инфективни и паразитски болести и болести на кожата и на поткожното ткиво. Училишните деца и младина оствариле 189.874 евидентирани посети-прегледи заради болести на респираторен систем во дадениот временски период (2020-2022 година), односно 38,3% повеќе во однос на второ рангираната група фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби и значителни 80,5% повеќе споредбено со трето рангираните симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неklasифицирани на др.место. Исто така, болестите на респираторен систем се застапени дури 86,6% повеќе за разлика од одредени инфективни и паразитски болести, а 87,4% повеќе споредбено со болести на кожата и на поткожното ткиво. Воочливо висока е разликата и помеѓу второто и третото место, т.е. посетите извршени поради групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби се 68,5% повеќе застапени од симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неklasифицирани на др.место. Евидентна е помала разлика помеѓу трето рангираните (36.885) во однос на четврто (25.406) и петтото место (23.799), односно групата симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неklasифицирани на др.место се регистрирани за 31,1% повеќе од одредени инфективни и паразитски болести, а во однос на болестите на кожата и поткожното ткиво се 35,4% повеќе.

Анализирано поединечно низ тригодишниот период кај прворангираните болести на респираторен систем се следи нагорен тренд на јавување со подем на бројот на регистрирани заболувања-состојби. Во 2022 година оваа група на заболувања е присутна за 25,8% повеќе во однос на 2021 година, додека во однос на 2020 година постои уште поголема дискрепанца на јавување со зголемен индекс од 40,2%. Во однос на вкупниот број на евидентирани заболувања – состојби за оваа дејност во 2020 година 40,0% отпаѓаат на болести на респираторен систем, во 2021 година се 37,1%, а во 2022 година се 39,6%. Ова е показател дека овие заболувања за разлика од сите останати се многу почесто присутни кај училишните деца и младина.

Кај групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби се следи исто така тренд на појава во нагорна линија, што укажува на пораст на бројот на посети – прегледи заради испитување на сопственото здравје, односно контакт со здравствените служби. Во 2022 година имаме за 43,7% зголемен број на евидентирани посети заради оваа група во однос на 2020 година, додека во 2021 година истиот е зголемен за 11,0%. Просечно со една четвртина во вкупно регистрираните училишни деца и младина се евидентирани заради оваа проблематика. Во 2020 година процентот на учество изнесува 22,2% во вкупно регистрираните, во 2021 година (26,2%), додека во 2022 година (23,3%).

Тенденција на пораст на бројот на евидентирани посети – прегледи заради симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неклассифицирани на др.место се следи низ анализираниот период кај оваа популациона група. Во 2022 година бројот е зголемен за 41,3% во однос на 2020 година, а во однос на 2021 година истиот изнесува 28,1% повеќе. Процентот на учество во вкупно регистрираните е приближно сличен низ анализираните години, односно 7,8% во 2020 година, 7,1% во 2021 година и 7,8% во 2022 година.

Училишните деца и младина во тригодишниот период имале евидентирани 25.406 одредени инфективни и паразитски болести. Како и кај останатите, така и за оваа категорија на заболувања е забележан растечки тренд. Во 2022 година бројот на регистрирани случаи е зголемен за 47,4% во однос на 2020 година, додека во однос на 2021 година е зголемен за само 16,1%. Анализирано процентуално нивното учество во вкупно регистританиот морбидитет кај оваа популациона група во 2020 година е 4,7%, во 2021 година изнесува 5,6%, а во 2022 година (5,2%).

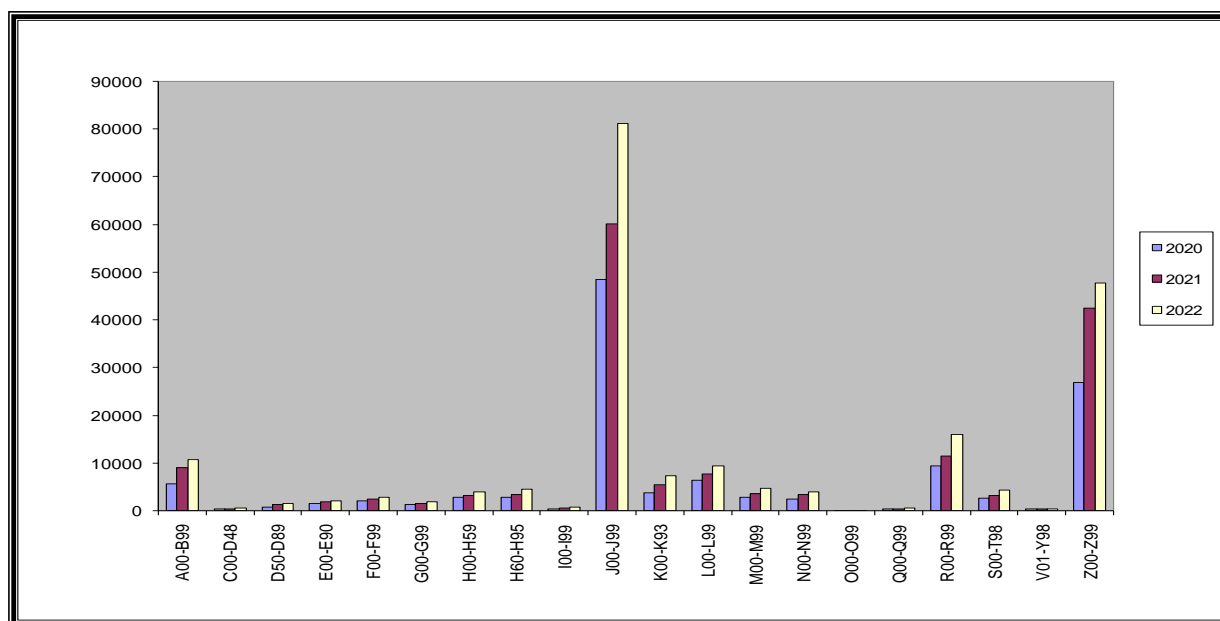
На петтото место се наоѓаат болестите на кожата и поткожното ткиво. Кај оваа категорија се прати крива на јавување во нагорна линија, при што во 2022 година бројот на евидентирани случаи е зголемен за 31,6% во однос на 2020 година, а споредбено со 2021 година покачувањето е за 18,2%.

Табела 23. Тригодишен приказ на утврдени заболувања на Скопскиот регион во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина за 2020-2022 година

Период на анализирање	Групи на заболувања - состојби																		
	A00-B99	C00-D48	D50-D89	E00-E90	F00-F99	G00-G99	H00-H59	H60-H95	I00-I99	J00-J99	K00-K93	L00-L99	M00-M99	N00-N99	O00-O99	Q00-Q99	R00-R99	S00-T98	Z00-Z99
2020	5646	320	853	1488	2059	1397	2873	2807	477	48483	3700	6506	2786	2464	36	347	9389	2606	26869
2021	9010	455	1375	1839	2460	1542	3150	3421	562	60205	5438	7778	3662	3355	32	494	11500	3314	42473
2022	10750	610	1528	2204	2851	1868	4047	4650	739	81186	7324	9515	4746	4070	58	668	15996	4438	47761
2020-2022	25406	1385	3756	5531	7370	4807	10070	10878	1778	189874	16462	23799	11194	9889	126	1509	36885	10358	117103

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Графикон 9. Тригодишен приказ на утврдени заболувања на Скопскиот регион во здравствена заштита на училишни деца и младина од 2020-2022

Извор на податоци: Центар за јавно здравје - Скопје

Во тригодишниот период овие пет најзастапени групи на заболувања просечно завземаат дури 80,5% од вкупно регистрираниот морбидитет во дејноста училишни деца и младина. Поединечно анализирано низ годините во 2020 година се застапени со 80% во вкупно евиденираните заболувања-состојби, во 2021 година изнесува 80,8%, додека во 2022 година (80,5%). Постои растечки тренд на јавување на останатите групи на заболувања-состојби за анализирниот период (2020-2022 година). Анализирајќи го процентуалното учество на најзастапените групи на заболувања – состојби во дејноста училишни деца и младина на територијата на Скопскиот регион може да се констатира дека највисокиот процент на појава отпаѓа на болестите на респираторен систем. Истите завземаат учество со 40% во 2020 година, во 2021 година (37,1%), во 2022 година (39,6%).

Табела 24. Приказ на најзастапените групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина во Скопскиот регион за тригодишен период од 2020-2022 година

Вкупен број на најзастапените заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина							
Период на анализирање	A00-B99	I00-I99	L00-L99	R00-R99	Z00-Z99	Останати	Вкупно
2020	5646	48483	6506	9389	26869	24213	121106
2021	9010	60205	7778	11500	42473	31099	162065
2022	10750	81186	9515	15996	47761	39801	205009
Процентуален приказ на најзастапените групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина							
Период на анализирање	A00-B99	I00-I99	L00-L99	R00-R99	Z00-Z99	Останати	Вкупно
2020	4,7	40,0	5,4	7,8	22,2	20,0	100,0
2021	5,6	37,1	4,8	7,1	26,2	19,2	100,0
2022	5,2	39,6	4,6	7,8	23,3	19,4	100,0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

4.4.3 Тригодишна анализа на морбидитетот во дејноста здравствена заштита на деца

Исто како и кај училишните деца и младина така и кај децата од 0-6 години, бројот на регистрирани заболувања пораснал од оној регистриран во 2020 и 2021 година. За анализираниот тригодишен период кај децата во Скопскиот регион доминираат следните групи на заболувања-состојби: болести на респираторен систем, групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби, симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неклассифицирани на др.место, болести на кожата и на поткожното ткиво и болести на дигестивниот систем. Вкупниот број на посети извршени заради болести на респираторниот систем во дејноста здравствена заштита на деца за анализираниот тригодишен период изнесува 209.386, односно 37,8% повеќе во однос на второ рангираната група фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби. Исто така, оваа категорија на заболувања-состојби се застапени 81,6% повеќе во однос на трето рангираните симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неклассифицирани на др.место, додека евидентно е повисока разликата за нивната фреквенција на јавување (дури за 93,3% повеќе) во однос на четвртото место и за 93,7% во однос на петто евидентираниите.

Бројот на болестите на респираторен систем во 2022 година е зголемен за 16,7% во однос на 2021 година, додека растечкиот тренд е продлабочен споредбено со 2020 година и изнесува 51,8% повеќе. Во прилог на графикон бр.10 е претставен трендот на јавување со скалесто покачување на бројот на евидентирани заболувања-состојби.

Второ рангираната групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби исто така е прикажана со позитивен пораст на бројот низ анализираните години, така што во 2022 година бројот на посети кај матичните лекари заради испитување на здравствената состојба и контакт со здравствените служби е зголемен за 8,5% во однос на 2021 година, додека споредбено со 2020 година зголемувањето е за 47,8%.

Во 2022 година децата се јавиле на преглед заради симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неклассифицирани на др.место за 19,7% повеќе од 2021 година. Анализирајќи го базичниот индекс на јавување во однос на 2020 година зголемувањето е за 54,2% што значи дека постои тенденција на зголемување на бројот на состојби од оваа група за период од 2020-2022 година.

И кај четвртото место се следи постепено зголемување на бројот на заболувања на кожата и на поткожното ткиво кај децата. Во 2022 година бројот на овие заболувања е зголемен за 21,7% во однос на 2021 година, а во однос на 2020 година зголемувањето е за 47,4%.

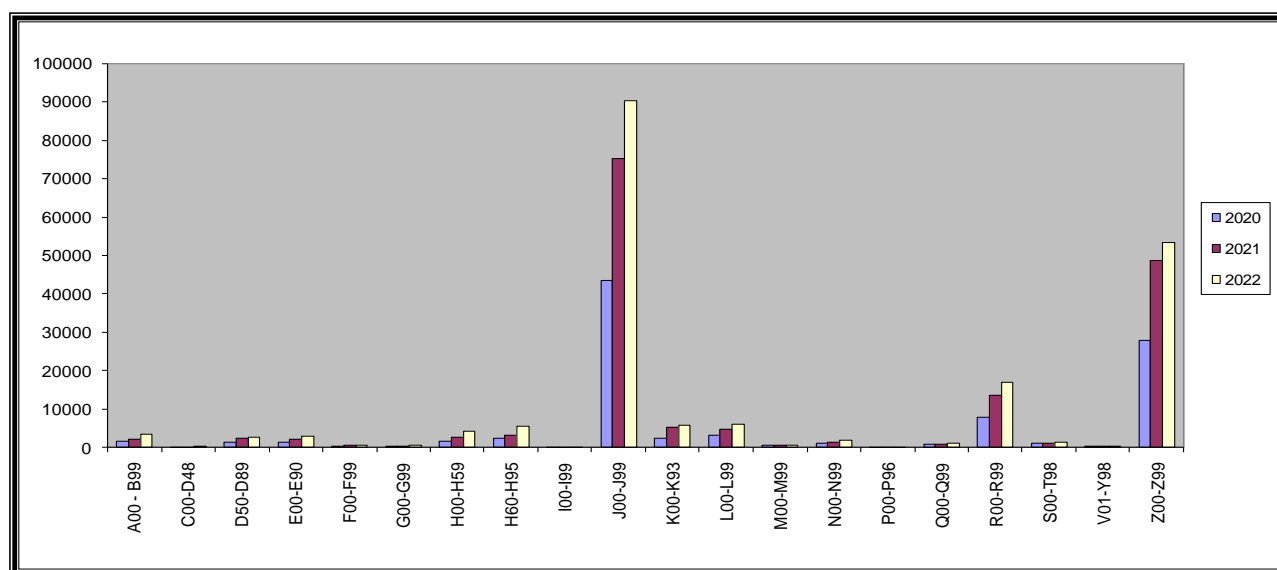
И кај болести на дигестивен систем се следи пораст на јавување низ анализираните години, при што во 2022 година индексот изнесува 7,3% повеќе од 2021 година, додека споредбено со 2020 година истиот е зголемен за 59,7%.

Табела 25. Тригодишен приказ на утврдени заболувања на Скопскиот регион во дејноста здравствена заштита на деца за 2020-2022 година

Групи на заболувања - состојби																			
Период на анализирање	A00 - B99	C00-D48	D50-D89	E00-E90	F00-F99	G00-G99	H00-H59	H60-H95	I00-I99	J00-J99	K00-K93	L00-L99	M00-M99	N00-N99	P00-P96	Q00-Q99	R00-R99	S00-T98	Z00-Z99
2020	1525	65	1233	1441	392	261	1466	2302	30	43592	2275	3150	429	1159	67	754	7769	984	27872
2021	2154	146	2493	2270	649	453	2557	3280	84	75321	5235	4685	703	1498	89	988	13627	1243	48817
2022	3340	209	2633	2972	675	536	4242	5401	53	90473	5652	5991	684	1757	154	1143	16979	1270	53408
2020-2022	7019	420	6359	6683	1716	1250	8265	10983	167	209386	13162	13826	1816	4414	310	2885	38375	3497	130097

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Графикон 10. Тригодишен приказ на утврдени заболувања на Скопскиот регион во здравствена заштита на деца 0-6 години од 2020-2022 година

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

За трите анализирани години болестите на респираторен систем кај децата завземаат речиси половина од вкупно регистрираниот морбидитет, односно просечно 45,4% од вкупниот број (460.630) отпаѓа на нив. Во 2020 година нивната застапеност изнесува 45%, во 2021 година (45,3%), а во 2022 година (45,8%). Групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби бележи учество од 28,8% во 2020 година, 29,4% во 2021 година и 27,0% во 2022 година. Трето рангираната група симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неklasифицирани на др.место, исто така има тенденција за постепен пораст на бројот со што процентот на учество во 2020 година е 8,0%, во 2021 година е 8,2%, а во 2022 година (8,6%).

Табела бр.26 Приказ на најзастапените групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на деца во Скопскиот регион за тригодишен период од 2020-2022 година

Вкупен број на најзастапените заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на деца							
Период на анализирање	J00-J99	Z00-Z99	R00-R99	L00-L99	K00-K93	Останати	Вкупно
2020	43592	27872	7769	3150	2275	12108	96766
2021	75321	48817	13627	4685	5235	18607	166292
2022	90473	53408	16979	5991	5652	25069	197572
Процентуален приказ на најзастапените групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на деца							
Период на анализирање	J00-J99	Z00-Z99	R00-R99	L00-L99	K00-K93	Останати	Вкупно
2020	45,0	28,8	8,0	3,3	2,4	12,5	100,0
2021	45,3	29,4	8,2	2,8	3,1	11,2	100,0
2022	45,8	27,0	8,6	3,0	2,9	12,7	100,0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

4.4.4 Тригодишна анализа на морбидитетот во дејноста здравствена заштита на жени

Во дејноста здравствена заштита на жени во Скопскиот регион доминираат следните групи на заболувања-состојби за кои оваа популациона група на население имала потреба од здравствена заштита: болести на генитоуринарен систем, групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби и бременост, раѓање и пуерпериум. Утвредениот морбидитет поради болести на генитоуринарниот систем за анализираниот временски период (2020-2022 година) изнесува 112.103 заболувања-состојби. Конкретно, оваа група на заболувања е со ист број на евидентирани со второ рангираната група фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби, додека рапидно повисока е нивната застапеност во однос на трето рангираните бременост, раѓање и пуерпериум и изнесува 77,3% повеќе.

Жените како посебна популациона категорија што се однесува до здравјето, особено репродуктивното, најмногу се доближиле до бројот на посети од 2020 година. Тоа најмногу се забележува кај групата заболувања поврзани со бременост, породување и пуерпериум, каде нема можност за одложување или консултации по телефон.

Анализирано поединечно низ тригодишниот период кај прворангираните болести на генитоуринарен систем се следи тренд на јавување со подем на бројот на регистрирани заболувања-состојби во 2021 година. Може да се констатира дека во 2022 година бројот на евидентирани заболувања е намален за 2,6% во однос на 2021 година, додека споредбено со 2020 година истиот е зголемен за 57,2%.

Кај групата фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби се следи сличен тренд на јавување во нагорна линија. Пикот на нивната појава е највисок во 2022 година. Во 2022 година нивното учество е за 7,2% повеќе во однос на 2021 година, додека споредбено со 2020 година е за 57,6% зголемено. Зголемен е бројот на контакт со здравствените служби во делот кој се однесува на скрининг методите кои рутински треба да се спроведуваат во текот на бременоста во 2022 година за оваа вулнерабилна група на население.

Бременост, раѓање и пуерпериум се наоѓаат на трето место со најголем број на евидентирани случаи во 2022 година. Нивното учество во 2022 година е зголемено за

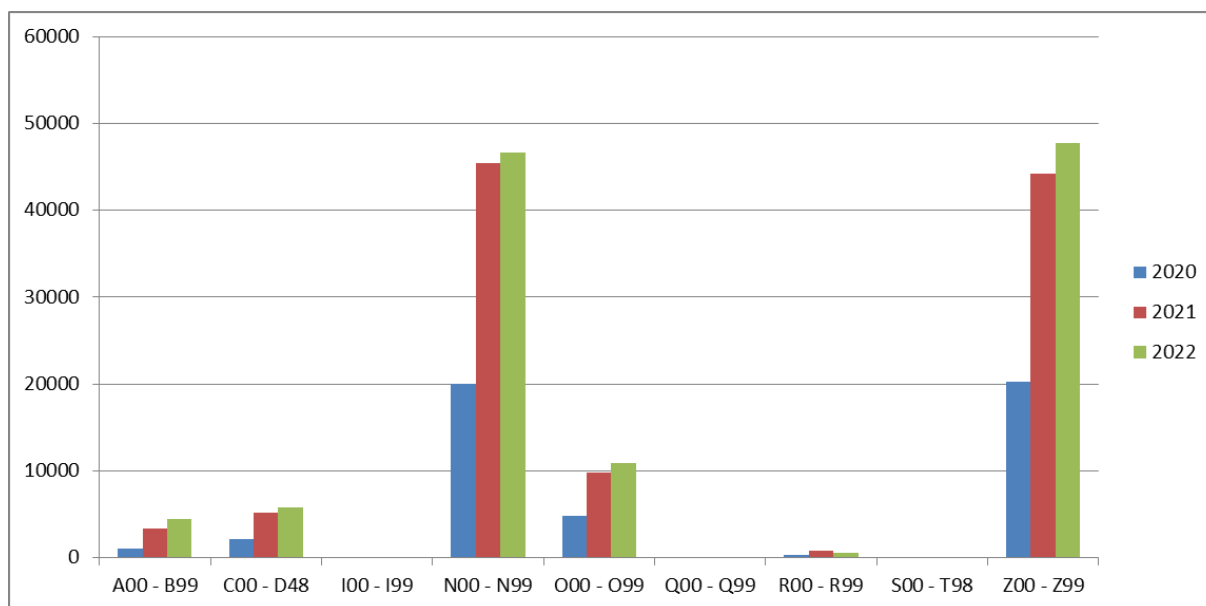
10,6% во однос на 2021 година, додека нивното зголемување споредбено со 2020 година изнесува 56,1%.

Табела.27 Тригодишен приказ на утврдени заболувања на Скопскиот регион во дејноста здравствена заштита на жени за 2020-2022 година

Групи на заболувања-состојби									
Период на анализирање	A00 - B99	C00 - D48	I00 - I99	N00 - N99	O00 - O99	Q00 - Q99	R00 - R99	S00 - T98	Z00 - Z99
2020	1083	2099	46	19976	4774	29	315	15	20210
2021	3317	5136	80	45440	9742	97	798	1	44209
2022	4449	5829	116	46687	10899	117	585	4	47684
2020-2022	8849	13064	242	112103	25415	243	1698	20	112103

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Графикон 11. Тригодишен приказ на утврдени заболувања на Скопскиот регион во здравствена заштита жени од 2020-2022

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

Процентуално анализирано болестите на генитоуринарниот систем завземаат 41,1% во 2020 година, 41,8% во 2021 година и 40,1% во 2022 година. Воедно и второ рангираните се речиси со слично учество, односно во 2020 година (41,6%), во 2021 година (40,6%), а во 2022 година (41,0%). Третото место (бременост, раѓање и пуерпериум) опфаќа застапеност од 9,8% во 2020 година, 9% во 2021 година и 9,4% во 2022 година.

Табела бр.28 Приказ на најзастапените групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на жени во Скопскиот регион за тригодишен период од 2020-2022 година

Вкупен број на најзастапените заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на жени					
Период на анализирање	N00 - N99	Z00 - Z99	O00 - O99	Останати	Вкупно
2020	19976	20210	4774	3587	48547
2021	45440	44209	9742	9429	108820
2022	46687	47684	10899	11100	116370
Процентуален приказ на најзастапените групи на заболувања-состојби во дејноста здравствена заштита на жени					
Период на анализирање	N00 - N99	Z00 - Z99	O00 - O99	Останати	Вкупно
2020	41,1	41,6	9,8	7,4	100,0
2021	41,8	40,6	9,0	8,7	100,0
2022	40,1	41,0	9,4	9,5	100,0

Извор на податоци: Центар за јавно здравје – Скопје

5. Заклучок

1. Анализирањето на амбулантно - поликличничкиот морбидитет на подрачјето на Скопскиот регион во последните неколку години е посебен предизвик поради пандемијата во 2020 година кога бројот на регистрираните заболувања драстично се намали. Матичните лекари мораа да се посветат на овие болни, а сите останати посети беа во втор план и од страна на самите пациенти поради стравот од заразување.
2. Во 2021 година работите полека се враќаа во нормала и бројот на регистрирани заболувања се приближувал кон повеќегодишните претходни вредности.
3. Во 2022 година нема голем напредок во однос на утврдениот морбидитет како во однос на бројот на утврдени заболувања, така и во структурата на истиот. Скоро во сите дејности, освен здравствена заштита на жени и стоматолошката заштита доминираат состојбите кои се морбидитет на респираторниот систем. Исто така треба да се констатира дека 2022 година е година на контакти и симптоми, знаци и ненормални клинички и лабораториски наоди кои биле причина за посета кај лекар поради најразлични потреби.
4. Во дејноста општа медицина, оваа година на прво место се: болестите на респираторниот систем (15,6%), потоа следуваат болести на циркулаторен систем (15,3%) и на трето место се фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби (14,6%). Најчесто утврдено заболување од групата болести на респираторен систем е акутен фарингит и тонзилит застапен со 37,1%, најзастапен кај возраста 35-44 години.
5. Првото место во дејноста општа медицина има вкупна стапка на специфичен морбидитет од 481,8‰, од нив на секои 1.000 жители од машки пол (20 и повеќе години) 382 пати е побаран лекарски преглед-посета заради оваа група на заболувања, додека кај жените зачестеноста е поголема (574,2/1.000 лица од женски пол кои имаат 20 и повеќе години). Најмногу засегната возрасна група е 35-44 години со поединечна вкупна стапка од 546,0‰, а во однос на дистрибуцијата по пол истата е повисока кај женската популација и изнесува 674,2‰.
6. Училишните деца и младина оствариле 189.874 евидентирани посети-прегледи заради болести на респираторен систем во дадениот временски период (2020-2022 година), односно 38,3% повеќе во однос на второ рангираната група фактори што

влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби и значителни 80,5% повеќе споредбено со трето рангираните симптоми и ненорм.клинички и лаб.наоди, неklasифицирани на др.место. Болестите на респираторен систем имаат вкупна стапка на специфичен морбидитет која изнесува 623,5‰. Највисоко рангирана возрасна група е 7-9 години со поединечна вкупна стапка од 1052,2‰. Во 2022 година оваа група на заболувања е присутна за 25,8% повеќе во однос на 2021 година, додека во однос на 2020 година постои уште поголема дискрепанца на јавување со зголемен индекс од 40,2%.

7. Малите деца од 0-6 години и во 2020 - 2022 година најмногу боледувале од заболувања на респираторниот систем. Најчесто поединечно заболување во оваа категорија болести е акутниот фарингит и тонзилит. Бројот на болестите на респираторен систем во 2022 година е зголемен за 16,7% во однос на 2021 година, додека растечкиот тренд е продлабочен споредбено со 2020 година и изнесува 51,8% повеќе. Како најчесто утврдена патологија кај детската популација имаат вкупна стапка на специфичен морбидитет 1720,0/1.000 деца, односно анализирајќи по пол на секои 1.000 машки деца имаме 1.777 евидентирани заболувања-состојби на респираторниот систем, а за женските деца вкупната стапка е 1.670,9‰. Возрасната категорија <1 година има највисока поединечна стапка од 12.351,9/1.000 деца. Детално прикажана по полова дистрибуција истата изнесува 13.481,2‰ за машките и 11.704,7‰ за женските деца.

8. Кај жените во 2022 година на прво место според бројот на регистрирани заболувања и состојби се „Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби,„. Тие заземаат 41,0%, додека на второ место кое речиси има ист процентуален удел како и претходната состојба, се наоѓаат болестите на генитоуринарниот систем (40,1%). Субкатегијата гинеколошки преглед Z01.4 со 37,2% учество во вкупниот број на дијагнози (Z00-Z99) е најчестата причина за која жените се обратиле за лекарски преглед. Кај секои 1.000 жени е забележана 57 пати како причина за посета, а како најчесто афектирани се жените на 25-34 години со највисока поединечна стапка од 126,2‰. Во 2022 година нивното учество е за 7,2% повеќе во однос на 2021 година, додека споредбено со 2020 година е за 57,6% зголемено. Зголемен е бројот на контакт со здравствените служби во делот кој се однесува на скрининг методите кои рутински треба да се спроведуваат во текот на бременоста во 2022 година за оваа вулнерабилна група на население.

9. Во стоматолошката здравствена заштита во последните три години најчесто утврдено заболување е забниот кариес кој секоја година учествува со највисок процент.

10. Не можеме да не ја спомнеме пандемијата која ги одбележа претходните две години како посебни, исклучително тешки и со големи предизвици за здравствениот систем, за здравствените работници, но и за целото население. Сето ова се одрази и на евиденцијата на овие заболувања преку редовните квартални извештаи. Исто како во Скопскиот регион и во Загреб и соседството (Србија и БиХ) се евидентираат фактори и контакти, како и симптоми и знаци во првите места на рангот на утврдениот морбидитет (10).

11. Ваквата состојба во водењето на евиденциите треба да се бара и во начинот на користење на упатството за правилата на шифрирање и кодирање на истите и подобра соработка со инспекциските служби и Министерството за здравство.

6. Референци

1. Wang et al., (2007). Use of mental health services for anxiety, mood and substance disorders in 17 countries in the WHO world mental health surveys. The Lancet
 2. Kelleher et al., (2012). Prevalence of psychotic symptoms in childhood and adolescence: a systematic review and meta-analysis of population-based studie
 3. Building up good mental health : Guidelines based on existing knowledge, Lehtinen Ville, 2008
 4. <https://sos.org.mk/2020/10/28/mentalnoto-zdrav-e-ne-znachi-deka-sekogash-treba-da-bideme-sre-ni-i-raspolozheni/>
 5. https://www.who.int/ncds/surveillance/gshs/Macedonia_GSHS_2007_Report_Makedonski.pdf
 6. <https://www.betterhelp.com/start/>
 7. [https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X\(22\)00005-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X(22)00005-5/fulltext)
 8. <https://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/primary-health-care/primary-health-care/questions-and-answers-understanding-primary-health-care>
 9. <http://www.izjzns.org.rs/analiz/aktuelnosti/Analiza%20Toplicki%20okrug%20%202009-2017.pdf>
- <https://www.hzjz.hr/hrvatski-zdravstveno-statisticki-ljetopis/hrvatski-zdravstveno-statisticki-ljetopis-za-2021-g/>